

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jasna Salmič

**Transformiranje in vloga 27. zaščitne brigade Teritorialne obrambe od projekta MSNZ
vse do leta 1998**
Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jasna Salmič

Mentor: doc. dr. Uroš Svete

Transformiranje in vloga 27. zaščitne brigade Teritorialne obrambe od projekta MSNZ

vse do leta 1998

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Zahvala

Rada bi se iz srca zahvalila bratu in sestri za vzpodbudo tekom študija. Staršem in bližnjim, da so me ves čas študija podpirali in mi brezpogojno pomagali. Zahvala gre tudi mojemu mentorju dr. Svetetu, kateri je bil vedno pripravljen prisluhniti študentom, nam svetovati in v največji meri tudi pomagat.

Ne bi mi uspelo brez mojih zvestih prijateljev, kateri so me spodbujali, mi stali ob strani v dobrih in slabih okoliščinah. Znali so pametno svetovati, skrbeli za zabavo ter se z mano jokali in smejali. Hvala Vam!

Transformiranje in vloga 27. zaščitne brigade Teritorialne obrambe od projekta MSNZ do leta 1998

27. zaščitna brigada in njeno profesionalno jedro, 30. razvojna skupina, sta bili ustanovljeni leta 1969, poveljeval pa ji je narodni heroj Milan Zabukovec – Miloš. Ves čas delovanja, vse do leta 1994, je bila podrejena Republiškememu štabu za Teritorialno obrambo. Brigada je imela prvotno nalogo zaščititi politično vodstvo oziroma državni vrh, kmalu pa je pridobila še operativne, strokovne in strateške naloge, med njimi tudi usposabljanje najboljših v enotah. Izvajala je različna usposabljanja, bojne naloge in načrtovala simulacije ter vaje.

Skozi diplomsko delo je predstavljen pomen brigade, nastanek slovenske Teritorialne obrambe in v okviru le te nastanek 27. zaščitne brigade. Leta 1992 se 30. razvojna skupina uradno preimenuje v 1. specialno brigado MORiS, ki je bila prisotna v sestavi Slovenske vojske vse do leta 1998, ko sledi popolna reorganizacija organov in enot Slovenske vojske. V delu je zajeto tudi politično odobravanje brigade skozi celoten čas njenega delovanja.

Ključne besede: 27. zaščitna brigada, 30. razvojna skupina, Teritorialna obramba, Maneverska struktura narodne zaščite, 1. Specialna brigada MORiS.

Transformation and role of 27. Protective Brigade of Territorial Defence from the MSND project to 1998

The 27th Protective Brigade and its professional core the 30th development team was found in 1969. It was commanded by our national hero Milan Zabukovec - Miloš. Until 1994 it was subordinated to the Republic's Headquarters of Territorial Defence. Primary, the key role of the Brigade was to protect the national political summit, then it expanded to operational, professional and strategic tasks and also training of the best soldiers in the units. They implemented trainings, combat missions and they organized simulations and exercises.

In this thesis, I portray the purpose of the Brigade, forming of Slovenian Territorial Defence and 27th Protective Brigade. 30th Development team has been officially renamed into 1st Special Brigade MORiS in 1992. It was a part of the Slovenian army until the complete reorganization of the units of Slovenian army and authorities in 1998. In this thesis I also explain the political approval of the Brigade throughout the entire period of its operation.

Key words: 27th Protective Brigade, 30th Development team, Territorial Defence, Manuever Structure of National Defence (MSND), 1st Special Brigade MORiS.

KAZALO

1 UVOD	7
2 METODOLOŠKI OKVIR	8
2.1 Predmet preučevanja in cilji raziskovanja	8
2.2 Raziskovalni vprašanji.....	8
2.3 Razskovalne metode	8
2.4 Struktura diplomskega dela	9
3 NASTANEK TERITORIALNE OBRAMBE REPUBLIKE SLOVENIJE.....	10
3.1 27. zaščitna brigada in njeno profesionalno jedro	11
4 RAZOROŽITEV TERITORIALNE OBRAMBE	12
5 STANJE OBOROŽITVE IN OROŽJA PRED TER PO RAZOROŽITVI.....	14
5.1 Vdor v Gotenico	16
6 MANEVERSKA STRUKTURA NARODNE ZAŠČITE	16
7 PRVI POSTROJ IN OSAMOSVOJITEV.....	18
8 PREIMENOVANJE V 1. SPECIALNO BRIGADO MORiS in DELOVANJE DO LETA 1998.....	23
9 POLITIČNO OBRAVNAVANJE BRIGADE SKOZI CELOTEN ČAS DELOVANJA	23
10 SKLEP.....	25
11 LITERATURA.....	28
PRILOGA A: Intervju s pripadniki 27. zaščitne brigade	31

KAZALO TABEL

Tabela 5.1: Popolnitev TO s sredstvi oborožitve in vojaške opreme na dan 1.1.1990	14
---	----

SEZNAM KRATIC

JLA	Jugoslovanska ljudska armada
KOS	kontraobveščevalna služba JLA
MORiS	specialna enota Ministrstva za obrambo RS
MSNZ	Maneverska struktura narodne zaščite
RS	Republika Slovenija
RŠTO	Republiški štab za Teritorialno obrambo
SFRJ	Socialistična federativna Republika Jugoslavija
SRS	Socialitična Republika Slovenija
SV	Slovenska vojska
TO	Teritorialna obramba

1 UVOD

27. zaščitna brigada ima velik pomen za nastanek današnje Slovenske vojske, čeprav se mogoče tega sploh ne zavedamo, saj nikoli ni posebej izstopala oziroma ni izstopala v taki meri, kot bi si morda zaslužila. Poznajo jo tisti, ki so leta 1990 in 1991 branili našo državo ali delovali pod njenim okriljem in tisti, ki se ukvarjajo s preučevanjem tega obdobja; mlajše generacije se njenega pomena ne zavedajo.

27. zaščitna brigada je imela pomembno vlogo v povezavi z razvojem Teritorialne obrambe, saj je problem razorožitve maja 1990 sprožil zaporedje intenzivnih in kritičnih dogodkov ter odločitev, ki so pripeljali do prvega postroja 30. razvojne skupine, ki je predstavljala profesionalni del 27. zaščitne brigade. Posamezniki, ki so delovali pod motom *»prihodnost pripada pogumnim«*, so izpeljali prvo predstavitev slovenske oborožene sile nekaj dni pred plebiscitom za neodvisno in samostojno Slovenijo. Takratni predsednik vlade Lojze Peterle je dan opisal z besedami, *»da je prvič zadišalo po slovenski vojski«*.

Brigada je imela prvotno nalogo zaščititi politično vodstvo oziroma državni vrh, kmalu pa je pridobila še operativne, strokovne in strateške naloge. Izvajala je različna usposabljanja za bojne naloge in načrtovala simulacije ter vaje. Pripadniki brigade so bili elitni poveljniki in najboljši vojaki, opravljali so naloge, ki so bile nad kapaciteto in sposobnostjo ostalih enot Teritorialne obrambe. Enota je bila izurjena za hitre premike in prilagodljivost razmeram. Med vojno za samostojno in neodvisno Slovenijo je opravila nekaj ključnih akcij, ena izmed najpomembnejših je zasedba vojašnice v Borovnici, v kateri so bile skladiščene ogromne zaloge orožja.

Tudi po koncu vojne je brigada nadaljevala z usposabljanjem specialcev, saj je bil prisoten strah, da bo ponovno prišlo do napada JLA. Že med 10–dnevno vojno se je zaščitne brigade prijelo ime 1. specialna brigada MORiS, leta 1992 se je ta tudi uradno preimenovala z uredbo takratnega sekretarja za ljudsko obrambo. Naloge in sestava brigade so ostale enake vse do leta 1998. Takrat je prišlo do popolne reorganizacije in transformacije Slovenske vojske in del imena je prevzela 1. brigada. Naloge specialne enote je prevzela na novo ustanovljena Enota za specialno delovanje.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Predmet preučevanja in cilji raziskovanja

Osrednji predmet preučevanja je 27. zaščitna brigada Teritorialne obrambe (v nadaljevanju TO) oziroma njen profesionalni del, 30. razvojna skupina, ki je delovala v okviru brigade vse od leta 1969 do leta 1992. Raziskala bom, kakšen vpliv je imela zaščitna brigada pred in med osamosvojitvijo do leta 1992, ko se je preimenovala v 1. specialno brigado Ministrstva za obrambo Republike Slovenije (v nadaljevanju MORiS) in pod tem nazivom delovala vse do leta 1998, ko je prišlo do popolne reorganizacije vojske. Zanimalo me bo celostno delovanje 27. zaščitne brigade vse od leta 1969 do 1998 ne glede na njeno poimenovanje in opredeljevanje brigade. Poseben pomen bom namenila raziskovanju, kako je politična elita dojemala brigado skozi celoten čas delovanja. Podrobno bom raziskala tudi same okoliščine za nastanek projekta MSNZ in razorožitve TO.

Prvi cilj naloge je raziskati kakšno vlogo je imela 27. zaščitna brigada/30. razvojna skupina pri osamosvojitvi ter v času od začetka projekta Manevrska struktura narodne zaščite (v nadaljevanju MSNZ) do leta 1992. Drugi cilj predstavlja raziskovanje dela, kjer pride do preprečitve razorožitve zaščitne brigade v celoti in vpliv le-tega na osamosvojitvev. Tretji cilj je raziskati delovanje 1. specialne brigade MORiS oziroma naloge, ki jih je ta prevzela od svoje predhodnice in kot zadnji cilj preučiti, kako je politično vodstvo opredeljevalo brigado skozi celoten čas delovanja.

2.2 Raziskovalni vprašanji

RV1: Kakšne bi bile posledice za Slovensko osamosvojitvev, če bi 27. zaščitna brigada upoštevala ukaz o razorožitvi v celoti?

RV2: Kako je 27. zaščitno brigado obravnavalo politično vodstvo po osamosvojitvi in kakšen vpliv je imelo na njen nadaljni razvoj?

2.3 Razskovalne metode

Metode, ki jih bom uporabila pri pisanju diplomskega dela so:

- **postopek analize primarnih in sekundarnih virov** – večina gradiva bo črpanega iz analize in prebiranja primarne (knjige, dokumentarni filmi) in sekundarne literature (članki, specifični dokumenti);

- **deskriptivna metoda** – mi bo omogočala lažje predstavljanje določenih dejstev in situacij, ki so pomembne za moje diplomsko delo;
- **zgodovinska metoda** – zajema zbiranje dejstev iz časa osamosvojitve in po njej, oziroma celoten zgodovinski pregled delovanja brigade od leta 1969 pa vse do 1998;
- **primerjalna metoda** – primerjala bom, kaj je 1. specialna brigada prevzela od svoje predhodnice, 27. zaščitne brigade TO (naloge, zadolžitve in organizacijska struktura);
- **metoda intervjuja** – za pridobitev dodatnih informacij bom poleg primarnih virov uporabila tudi metodo intervjuja; za pomoč sem prosila nekdanje poveljnike 27. zaščitne brigade oziroma kasneje 1. specialne brigade MORiS
- **scenario metoda** – za dokazovanje/zavračanje hipoteze bo potrebna scenario metoda, saj bom na podlagi dejstev, zgodbo zapeljala v drugo smer. Skušala bom ponazoriti, kako bi se stvari obrnile, če bi 27. zaščitna brigada v celoti upoštevala ukaz o razorožitvi.

2.4 Struktura diplomskega dela

V uvodu so predstavljene ključne značilnosti brigade, sledi povzetek nastanka TO in v okviru le te razvoj 27. zaščitne brigade. Sledi predstavitev dogajanja med razorožitvijo TO s strani JLA in razlogi za nastanek projekta MSNZ. Predstavila bom problem razorožitve in stanje oborožitve pred in po razorožitvi. Sledi pomen prvega postroja zaščitne brigade na osamosvojitve in delovanje med osamosvojitvijo. Nato še sam razvoj brigade po letu 1992 vse do transformacije Slovenske vojske (v nadaljevanju SV), ko ta izgine iz sestave ter aspekt političnega obravnavanja glede delovanja brigade. Na koncu sledi še sklep in interpretacija obeh hipotez.

3 NASTANEK TERITORIALNE OBRAMBE REPUBLIKE SLOVENIJE

TO je nastala na podlagi notranjih in zunanjih dejavnikov. Zunanje dejavnike so predstavljali dogodki v mednarodnem okolju, kjer je bila uporaba sile pogosto prisotna, vladale so negotove razmere in strah. Med notranje dejavnike za nastanek TO pa štejemo zavedanje pomena splošnega ljudskega odpora in v spremenjeni politiki zveznih organov Socialistične federativne republike Jugoslavije (v nadaljevanju SFRJ) do stališč obrambe znotraj posameznih republik (Bolfek 2011, 23). Zvezna skupščina Jugoslavije je po republikah razvijala sposobnejše oborožene sile in dodatek k oboroženim silam Jugoslovanske ljudske armade (v nadaljevanju JLA) (Kranjec 2005, 399).

»Kot uradni dan ustanovitve TO se šteje 20. november 1968, ko je bil ustanovljen Glavni štab Socialistične Republike Slovenije (v nadaljevanju SRS) za splošni ljudski odpor pod mentorstvom Matije Mačka« (Kladnik 2007, 16–21). Odlok o ustanovitvi štaba je podpisal predsednik izvršnega sveta SRS Stane Kavčič (Bernik 2006, 66). TO se je želela oboroževati in usposablјati sama, vendar je Beograd kontinuirano izvajal strog nadzor nad celotnim delovanjem (Mikulič 2005, 31).

Razvoj TO je sestavljen iz treh faz, ki so se nadgrajevale, dopolnjevale in strukturirale skozi celotno delovanje TO vse do leta 1990. Prva faza razvoja TO predstavlja obdobje od ustanovitve do leta 1974. Druga faza je potekala med leti 1974 in 1980 do smrti Tita. Zadnja faza pa je trajala od Titove smrti pa vse do leta 1990 (Bolfek 2011, 23–28).

»Leta 1971 so bili sprejeti ustavni amandmaji, ki so ločili republiške TO od JLA, vendar so ti še vedno sprejemali ukaze direktno iz zveznega poveljstva JLA v Beogradu« (Mikulič 2005, 31). V drugi fazi razvoja TO leta 1976, se Glavni štab SRS za splošni ljudski odpor preimenuje v Republiški štab TO (v nadaljevanju RŠTO). Z letom 1980 se je nadzor JLA nad razvojem TO v posameznih republikah povečal. Slovenska TO je bila takrat razdeljena na 12 pokrajinskih štabov in 27. zaščitno brigado TO, katere profesionalno jedro je predstavljala 30. razvojna skupina. Vseh 12 štabov in zaščitna brigada so bili neposredno podrejeni RŠTO (Mikulič 2005, 31).

»Značilnosti TO so bile, da je delovala po domobranskem principu, poveljevanje in komunikacija sta potekala v slovenskem jeziku, financirala pa jo je država sama. Nekaj je

prispevala tudi JLA, predvsem opremo, poveljnike pa je imenovalo Predsedstvo SFRJ« (Bernik 2006, 67). Slovenske oborožene sile so med letoma 1989 in 1990 predstavljale slabih 8 % vseh oboroženih sil JLA (Janša 1992, 37).

3.1 27. zaščitna brigada in njeno profesionalno jedro

27. zaščitna brigada in njeno profesionalno jedro 30. razvojna skupina je bila ustanovljena leta 1969, poveljeval ji je narodni heroj Milan Zabukovec – Miloš. Ves čas delovanja, vse do leta 1994, je bila podrejena neposredno RŠTO (Cimer in drugi 2014). 30. razvojna skupina je bila posebna enota, namenjena za varovanje republiškega političnega vodstva. Predstavljala je stalno sestavo oz. mirodobni štab zaščitne brigade in je na začetku štela zgolj 9 pripadnikov (Cimer in drugi 2014). Od leta 1979 je imela svoje poveljstvo v Gotenici, kasneje pa se je le to prestavilo v vas Primože blizu Kočevske Reke (Mikulič 2005, 129).

Leta 1986 poveljevanje brigadi prevzame polkovnik Franc Carl, kateri je ugotovil določene pomanjkljivosti v načinu usposabljanja, ki so ga narekovali iz Beograda. Leta 1988 se Carlova ideja o usposabljanju po meri slovenskega teritorijalca tudi v praksi izpelje in je do leta 1990 že dodobra izpopolnjena. Po Carlu poveljevanje enoti prevzame brigadir Anton Krkovič (Cimer in drugi 2014). Tako je 30. razvojna skupina začela dobivati pomembno vlogo, se počasi transformirala v specialno enoto in začela usposabljati prve profesionalne vojake TO (Slapar 2004, 8).

Polno operativno sposobnost (opremljenost, zapolnjenost s kvalitetnim kadrom, izurjenost) je brigada dosegla v 10 letih. Bila je najbolj opremljena in najbolj izurjena enota, zato je sredi 80. let prejela nagrado kot najboljša enota TO v nekdanji Jugoslaviji. V 90. letih je 30. razvojna skupina predstavljala mirodobno jedro in njene glavne naloge so bile usposabljanje enot in pripadnikov, organizacija vaj in zaščita političnega vodstva RS (Cimer in drugi 2014).

Imeli so ogromno orožja, ki ga je bilo potrebno redno servisirati, vzdrževati, skrbno skladiščiti in varovati. Na poveljniških položajih sta bila do leta 1990 pomembna tudi politična usmiritev in prepričanje, medtem ko vojaki niso bili striktno vezani na politično opredeljevanje. Čeprav je bila 27. zaščitna brigada neposredno podrejena RŠTO, je bila veliko močnejša od pokrajinskih štabov (Cimer in drugi 2014). Obstajali sta dve skladišči orožja zaščitne brigade, eno v vojašnici Moste v Ljubljani in drugo v Gotenici (Mikulič 2005, 129). Tisto orožje, ki je bilo shranjeno v vojašnici v Mostah je JLA zaplenila (Cimer in drugi 2014).

Ključni poveljniki v enoti od oktobra 1990 so bili:

- *Poveljnik: polkovnik Tone Krkovič*
- *Načelnik štaba: major Jože Prvinšek*
- *Načelnik varnostne službe: Andrej Bremec*
- *Načelnik obveščevalne službe: major Boris Mikuš*
- *Pomočnik za zaledne zadeve: major Štefan Cimer*
- *Referent za organizacijske in mobilizacijske zadeve: stotnik Miran Loparec*
- *Poveljnik I. odreda: stotnik 1.st. Zvonko Žagar*
- *Poveljnik II. odreda: stotnik 1.st. Antiša Grgantov*
- *Poveljnik III. odreda: stotnik 1.st. Cveto Zorko (Revija Obramba 2013).*

V času poveljevanja polkovnika Antona Krkoviča je dobila 30. razvojna skupina kot profesionalni del zaščitne brigade novo dimenzijo. Celotna skupina je prevzela ime 27. zaščitna brigada. Pričela so se intenzivna urjenja posebnih enot za potrebe vojne proti JLA. Izpeljanih je bilo več pomembnih akcij, tudi bojnih, ki so bile nujne v procesu oboroženega dela upora ter osamosvajanja (Cimer in drugi 2014).

4 RAZOROŽITEV TERITORIALNE OBRAMBE

General Ivan Hočevar, komandant TO SRS, je 24. januarja 1990 od vseh občinskih štabov zahteval popis celotnega orožja in streliva, ki ga je TO hranila zunaj skladišč JLA (Bukovnik 2006, 33). »Republiškemu štabu TO je načeloval generalmajor Drago Ožbolt« (Mikulič 2005, 15). 27. aprila 1990 je iz Beograda s strani Zveznega sekretarja za ljudsko obrambo prišel ukaz o razorožitvi TO, ki ga je prejel general Ivan Hočevar (Gabrič in drugi 2008, 98). Nekaj tednov pred sestankom v Beogradu in izdanem ukazu o razorožitvi enot TO, je RŠTO izdal ukaz o zplembi trofejnega orožja, saj se ni več uporabljalo (Mikulič 2005, 15).

»Generalmajor Drago Ožbolt je 15. maja 1990, zaradi odsotnosti poveljnika TO generala Hočevarja, podpisal ukaz št. 625/1-90, s katerim se orožje, strelivo in mini eksplozivna sredstva predajo v varstvo JLA« (Kranjec 2005, 400). 17. maja 1990 je JLA resno pričela z akcijo razoroževanja občinskih štabov (Bukovnik 2006, 37), kar je pomenilo predajo vsega hranjenega orožja in streliva, ki se je nahajalo izven objektov JLA in je bilo v lasti občinskih štabov, da se prestavijo pod nadzor JLA, vendar v strogi tajnosti (Kladnik 2007, 22). Akcija je

bila v načrtu Zveznih organov že dlje časa, vendar so izkoristili čas med volitvami, ko je prihajalo do menjave vlade in je v političnem vrhu vladala zmeda (Mikulič 2005, 20).

Posebnost ukaza je bila, da orožje 27. zaščitne brigade, ki je bilo shranjeno v Kočevski Reki (Gotenica), ostane zastraženo in se ne premešča (Mikulič 2005, 20). Pomočnik za zaledne zadeve 30. razvojne skupine major Štefan Cimer je osebno prevzel ukaz od generalmajorja Ožbolta. Ko je ukaz prispel v Kočevsko Reko, so se dogovorili, da orožja brigadi ne bodo vzeli, saj je bilo dobro zastraženo v Gotenici, čeprav točnih števil o teh količinah orožja nihče ni poznal. Orožje brigade je tako ostalo zastraženo v Gotenici. Tisti del orožja, ki je bil shranjen v vojašnici Moste v Ljubljani in namenjen strateški rezervi, pa je zaplenila JLA (Cimer in drugi 2014).

Novo izvoljeni sekretar za ljudsko obrambo Janez Janša je prevzel v »poveljevanje« že skoraj razoroženo TO (Pesek 2002, 50). Do sprejetja ustavnih amandmajev in ustanovitve projekta MSNZ, mu TO ni bila podrejena. Takrat je bila TO podrejena direktno Predsedstvu RS in šele s sprejetjem ustavnih amandmajev in ustanovitvijo projekta MSNZ prešla v poveljevanje sekretarju za obrambo.

Janša je takoj poslal depešo, da se predaja orožja ustavi, vendar je bilo že 70 odstotkov slovenskega orožja premeščeno v objekte JLA (Kladnik 2007, 22). Orožje, ki so ga hranili občinski štabi, je bilo v popolni lasti posameznih občin in ne JLA, RŠTO pa vseh svojih akcijah ni dosledno obveščal slovenskega predsedstva (Gabrič in drugi 2008, 98).

19. maja je bilo popolnoma ustavljeno razoroževanje TO, orožje je obdržalo zgolj 16 občinskih štabov (Bukovnik 2006, 38) in skoraj v celoti 30. razvojna skupina (Janša 1992, 48). »Republiški sekretariat za ljudsko obrambo z Janezom Janšo na čelu je tako po prekinitvi razorožitve razposlal še dve depeši, in sicer, prvo, da občinski štabi, ki so orožje oddali, le tega nemudoma zahtevajo nazaj in drugo, v kateri je prosil za popis, ki je še v varstvu v posameznih občinskih štabih« (Berlec 2013, 249).

Slovensko predsedstvo je obsojalo razorožitev TO in ga označilo za nezakonito odtujitev (Pesek 2002, 51). »Ukaz je bil v nasprotju s sistemsko ureditvijo TO in protiustaven« (Mikulič 2005, 25). Državni organi so zahtevali vrnitev orožja občinskim štabom, kjer je bilo zaplenjeno, vendar brez uspeha (Gabrič in drugi 2008, 99).

»28. septembra 1990 je Predsedstvo Republike Slovenije imenovalo novega načelnika štaba TO Slovenije, majorja Janeza Slaparja, s tem pa so razrešili generala Ivana Hočevarja in generalmajorja Draga Ožbolta, ki je izdal ukaz o razorožitvi TO« (Pesek 2002, 77). Bili so imenovani novi poveljniki v 7 pokrajinah ter poveljnik 30. razvojne skupine, da bodo aktivno sodelovali v projektu MSNZ (Kladnik 2007, 31).

5 STANJE OBOROŽITVE IN OROŽJA PRED TER PO RAZOROŽITVI

»Na dan 1.1.1990 je Slovenska TO razpolagala z več 10.000 kosi kratkocevnega orožja, z več kot 100.000 kosi dolgocevnega orožja in 300 topovi, večinoma protiletalskih, ter okrog 1.000 minometi« (Berlec 2011, 5).

Tabela 5.1: Popolnitev TO s sredstvi oborožitve in vojaške opreme na dan 1.1.1990

(Berlec 2011, 25–27).

Tip orožja	Količina
Pištola 7,62 mm	8.365
Pištola avtomatska 7,62mm	1.294
Brzostrelka	9.163
AP 7,62 mm	17.211
PAP 7,62 mm	14.952
PU	54.904
PAP ostrostrelka	1.223
Rstr	7.359
Str	136
RM	3.868
RMR 64 mm, M-80	2.636
RMR 90 mm, M-79	371
MM 60 mm	456
MM 82 mm	494
Top 76 mm, M-48	24
Top 76 mm, M-42	12
LRL 128 mm	54
POLO »maljutka«	78

PLT 20/1 mm M-75	205
PLI 30/1 M-38	59
PLT 20/3 berlikon	10
PLT 40 mm	44
Strela – 2 M	97
SKUPAJ:	123.015

Slovenska TO je torej prvi dan leta 1990 v svojih skladiščih hranila 123.015 kosov kratkocevnega in dolgocevnega orožja ter protiletalskega in protiklepnega orožje. Vsi kosi orožja so pripadali občinskim štabom in bili last slovenske TO. Slovenija je po razorožitvi postala oslABLjena in izropana, orožja ni bilo dovolj za popolnitev vseh občinskih enot, potrebno je bilo hitro in preišljeno ukrepanje, kajti možnost osamosvojitve je bila prestavljena na kritično raven, vsaj kar se tiče oborožitve. Sam odvzem orožja ni bil dovolj, saj je JLA zaplenila tudi nekaj motornih in tovornih vozil.

»Občine, ki ukaza o razorožitvi niso upoštevale, so bile: Brežice, Mozirje, Dravograd, Jesenice, Krško, Litija, Domžale, Ravne ob Dravi, Radovljica, Slovenske Konjice, Šmarje pri Jelšah, Trbovlje, Trzič, Velenje, Žalec in Gornja Radgona« (Berlec 2013, 56–131). »Delno so ga obdržale še Lendava, Kranj, Trebnje in Piran« (Berlec 2003, 21).

Točnega podatka o tem, kakšne količine orožja so se dejansko nahajale v Gotenici, ni mogoče pridobiti. Ve se le, da ga je bilo veliko. Pripadniki 30. razvojne skupine so s tem orožjem pomagali popolniti občinske štabe, ki jim je bilo orožje odvzeto. Nekaj orožja je TO še naknadno dokupila in pretihotapila, vendar je bil večinski del prepeljan ravno iz Gotenice. Pripadniki so sami razvažali in skrivali orožje ter preprečili, da bi ga izsledila in zavzela JLA. Na sredini septembra 1990 so se začeli tihi prevozi orožja iz Kočevske Reke po celotni Sloveniji (Cimer in drugi 2014).

»Decembra 1990 Slovenija dobi prvo pošiljko orožja, katera je zajemala 40 pištol tipa Baretta in 400 pušk tipa SAR 80« (Balažic in drugi 2006, 40). »18. januarja 1991 je prvič predstavljena nova oborožitev TO, in sicer netrzajni minomet Armbrust RPG 22, ki je bil v lasti TO RS in ga JLA ni mogla odvzeti« (Pesek 2002, 138). Do marca 1991 je bilo zagotovljene oborožitve za 35.000 pripadnikov in pripadnic, torej orožje in pehotno strelivo,

protioklepno orožje, orožje za podporo in protiletalsko orožje ter več kot 33 ton razstreliva (Kladnik 2011, 14). Pri vseh teh prevozih orožja je največjo vlogo igrala prav 30. razvojna skupina (Cimer in drugi 2014).

»Aprila 1991 je bilo iz neznanu kje uvoženih 5000 avtomatskih pušk tipa Kalašnikov, največ pa so uvozili radijskih postaj RACAL, ki so prišle prav šele poleti 1991 in so omogočale hitro zvezo med RŠTO, pokrajinskimi in občinskimi štabi« (Ferenc in drugi 2011, 257). Zadnja pošiljka orožja je prišla med 14. in 19. junijem, torej le nekaj dni pred uradno razglasitvijo samostojnosti. Tudi tukaj je največjo vlogo pri koordinaciji razporejanja orožja igrala prav 30. razvojna skupina (Cimer in drugi 2014).

5.1 Vdor v Gotenico

»Leta 1949 so pripadniki Udbe izpraznili območje Gotenice in izselili takrat naseljene prebivalce ter ga izbrisali iz zemljevidov in kart. Začeli so namreč graditi zaklonišča za politični vrh Slovenije, gradnjo pa je nadzoroval Ivan Maček – Matija. Gradnja zaklonišča naj bi se končala leta 1958, območje je varovalo malo ljudi, letala JLA niso smela preletavati območja« (Mikulič 2005, 37-39).

Prva akcija, ki so jo izvedli pripadniki milice in TO v okviru projekta MSNZ, je bil vdor v Gotenico zaradi obveščevalnih špekulacij, da JLA namerava zasesti območje in celotno skladiščeno orožje 27. zaščitne brigade (Kladnik 2007, 23). »Potrebno je povedati, da so območje pred zasedo varovali vojaki JLA, ki so bili oblečeni v uniformo milice, zato sta Tone Krkovič in Vinko Beznik naredila načrt vdora, ki so ga izvedli znotraj organizacije projekta MSNZ. Vdor v Gotenico se je zgodil v noči iz 2. na 3. junij 1990, uspešno ga je opravila posebno izbrana enota milice in pripadniki TO« (Mikulič 2005, 39).

Orožje in strelivo so iz Gotenice ponoči in tajno razvažali po Sloveniji in štabih. Nikoli niso dvakrat uporabili iste poti, prevoze so nadzirali pripadniki projekta MSNZ, torej posebnih enot milice in TO (Narodne zaščite) (Cimer in drugi 2014). JLA pa nikoli ni odkrila ali zajela nobenega odvoza orožja po Sloveniji (Mikulič 2005, 41).

6 MANEVERSKA STRUKTURA NARODNE ZAŠČITE

»Idejo za nastanek MSNZ je oblikoval občinski sekretar za ljudsko obrambo v Kočevju, Tone Krkovič, ki je bil med leti 1979 in 1988 tudi operativni častnik v zaščitni brigadi TO«

(Mikulič 2005, 23). Vodja Centra za usposabljanje milice Vinko Beznik je Krkoviču pomagal izpeljati ažurno akcijo in obvestiti slovensko predsedstvo, da se po Sloveniji izvaja postopek razorožitve. Krkovič je med razoroževanjem TO dobil idejo o neki skupini, ki bi se temu uprla. Sprva je bila samo ideja o nečem, kar je kasneje pravno in formalno dobilo ime MSNZ, in ki je predstavljalo začasen obrambni sistem (Ferenc in drugi 2011, 254).

Projekt MSNZ je predstavljal vzpostavitev poveljstev in enot, sestavljen iz somišljenikov in podpornikov slovenske osamosvojitve, da bi zavarovali ukrepe in izpeljali osamosvojitve Slovenije, ki jo je ogrožala JLA (Kladnik 2007, 25). Sestavljala sta ga dva pola, in sicer milica, ki jo je predstavljal tedanji del policije, in narodna zaščita, ki je zajemala vojaško strukturo (Svete 2011, 21). Delovanje organizacije je na začetku bilo tajno. Zagotavljali so predvsem varovanje ključnih objektov in da je bilo dovolj orožja za dodatno vpoklicane pripadnike (Kladnik 2007, 25).

Formacija MSNZ je bila oborožena in sestavljena iz štabov in enot (Mikulič 2005, 23). Organizacija je zajemala večino pripadnikov TO, nekaj pripadnikov in zaposlenih v organu za notranje zadeve, povezanih pod imenom Narodna zaščita (Prebilič in Guštin 2006, 13). Narodna zaščita je bila oblika družbene samozaščite in samoobrambe, ki je delovala v skladu z Zakonom o obrambi in družbeni samozaščiti iz leta 1982, MSNZ pa ni poznala nobena druga republika SFRJ (Cimer in drugi 2014).

»Že od poletja 1990 so vodilni v MSNZ, ki so jih predstavljali Krkovič, Beznik, Bavčar in Janša, spremljali delo in informacije o JLA in delu generala Hočevarja, da bi kakršnokoli posredovanje JLA lahko preprečili. Največ informacij je zagotovil kontraobveščevalec Rade Klisarič, ki je bil kasneje tudi namestnik štaba za Dolenjsko pokrajino« (Mikulič 2005, 34).

Avgusta 1990 sta se Janez Janša in Igor Bavčar sestala s Tonetom Krkovičem in Vinkom Beznikom v Kočevju, ki sta jima predstavila projekt MSNZ (Bukovnik 2006, 40). Teden dni za srečanjem je sekretar za notranje zadeve Igor Bavčar izdal Odločbo za oblikovanje MSNZ, pri tem je za načelnika MSNZ imenoval Toneta Krkoviča. Takrat je za to organizacijo izvedelo tudi slovensko predsedstvo (Bukovnik 2006, 41).

»Kot center delovanja MSNZ so določili objekt na Pristavi nad Stično, kjer so sprejeli in potrdili dokument za vojaško varovanje osamosvajanja Slovenije« (Mikulič 2005, 43).

»MSNZ je štela 22 tisoč pripadnikov rezervne sestave TO, katere glavni namen je bila zaščita Slovenske osamosvojitve kljub razorožitvi in zapletom, ki jih je izvajala JLA, da bi preprečila odcepitev Slovenije« (Mikulič 2005, 23).

4. septembra 1990 je bila v poveljstvu MSNZ izdelana ocena ogroženosti RS (Balažic in drugi 2006, 36). Po sprejetju ustavnih amandmajev, ko je Slovenija prevzela poveljevanje TO, so 4. oktobra 1990 ustanovili nov republiški štab TO (Prebilič in Guštin 2006, 13). Da bi se ustanovitelji MSNZ zaščitili, je bilo potrebno previdno ravnati tudi z dokumenti, zato so vsi dobili lažno osebno izkaznico in vozniško dovoljenje, če bi prišlo do zapletov. Kot je v intervjuju omenil dr. Mihael Petrovič, je vsak dobil tudi svojo osebno oborožitev in »angela varuha«, ki ga je nevidno spremljal in imel nenehno na očeh (Cimer in drugi 2014).

Z ustanovitvijo MSNZ je Slovenija začela z organizacijo svojega obrambnega sistema in pravno formalno prevzela poveljevanje nad lastnimi oboroženimi silami brez vmešavanja Beograda (Prebilič in Guštin 2006, 13). 28. septembra 1990 je Predsedstvo RS prevzelo poveljevanje nad TO (Balažic in drugi 2006, 36). 3. oktobra 1990 je bil generalmajor Janez Slapar uradno imenovan za novega načelnika TO in je ob tem prevzel poveljstvo tudi nad MSNZ, ki je postala del TO. Slapar je po uradnem prevzemu dolžnosti na novo imenoval 7 poveljnikov pokrajin in jih nadomestil s prejšnjimi 13 poveljniki (Pesek 2002, 77). Ko so razrešili generala Hočevarja, je enota 30. razvojne skupine zavzela RŠTO, saj Hočevar ni želel zapustiti poslopja in odstopiti iz mesta načelnika RŠTO (Vereš 2000, 104).

7 PRVI POSTROJ IN OSAMOSVOJITEV

27. zaščitna brigada je imela svoje profesionalno jedro znotraj 30. razvojne skupine, ki jo je na začetku sestavljalo 9, kasneje 14 pripadnikov, vendar zanesljivih občanov iz Kočevske Reke. Oktobra 1990 so se jim pridružili še nekateri profesionalni pripadniki drugih enot TO in začeli so pripravljati programe usposabljanja za pripadnike zaščitne brigade. »Poleg programov so morali pripraviti še namestitev, orožje in opremo za pripadnike, ki so prišli na usposabljanje, ki je potekalo v dveh delih, in sicer od oktobra 1990 vse do aprila 1991. Prvi del usposabljanja je potekal na Medvednjaku, drugi del pa je zajemal varovanje Sekretariata za obrambo oziroma poveljstvo RŠTO« (Mikulič 2011, 157).

Po zamenjavi vodstva RŠTO je 30. razvojna skupina začela izvajati priprave na vojno na Medvednjaku, kjer so tajno usposabljali enote TO. Projekt je trajal od 22. oktobra 1990 pa vse

do 23. junija 1991. Naloga urjenja je bila tajna, zanjo so vedeli samo tisti, ki so jo načrtovali in izvajali. V celotnem času usposabljanja se je na Medvednjaku, ki se nahaja na 1008 m nadmorske višine, zamenjalo približno 22 skupin (Cimer in drugi 2014).

Pri pripravi programa so morali poleg načrtovanja usposabljanja vsem pripadnikom zagotoviti namestitve, oborožitev in opremo, zadostne količine streliva in prehrano. Enote TO so usposabljali temeljito, saj so bile v urjenje zajete vse veščine partizanskega boja, boja z golimi rokami, diverzantskega boja in boja v manjših skupinah. Poveljniki so se zavedali, da je JLA v številčni premoči, zato so morali izpopolniti taktiko manjših enot. Pripadnike so urili za taktiko specialcev, ki sta jo sestavljali policijska in izvidniška taktika, bojevanje manjših skupin, streljanje z vsemi možnimi orožji, bojevanje brez strelnega orožja, bojevanje z loki in lokostreli. Priprave so potekale tudi za boj od blizu, torej z golimi rokami in razvojem borilnih veščin. Usposabljanja so pogosto potekala tudi ponoči (Cimer in drugi 2014).

27. zaščitna brigada je od oktobra 1990 naprej varovala tudi strateško pomembne objekte in republiške ustanove ter ustanove posebnega pomena. Najbolj znane bojne akcije brigade so »Kanal, Hrast in Dobova«. Pritisk JLA je bil vsak dan močnejši in to je pripadnike prisililo, da so se odzvali vpoklicu (Mikulič 2011, 158).

Decembra 1990 sta sekretar za ljudsko obrambo Janez Janša in sekretar za notranje zadeve Igor Bavčar skupaj s poveljnikom zaščitne brigade, brigadirjem Krkovičem, sklenila, da se enota predstavi javnosti (Mikulič 2011, 157). Dve od preoblikovanih enot in sicer 3. odred z 259 pripadniki in policijski vod s 23 pripadniki, sta se predstavili na znamenitem prvem postroju 17. decembra 1990 v Kočevski Reki (Cimer in drugi 2014) »ter domači in tuji javnosti posredovali jasno sporočilo, da se v Sloveniji nismo pripravljene ukloniti vojaškim grožnjam zveznih oblasti« (Petrovič 2011).

V času priprav na vojno se je ime zaščitna brigada poenotila z imenom 30. razvojna skupina. V uporabi sta bili obe imeni, ki sta predstavljali isto enoto. Med vojno pa se je začelo pojavljati še tretje, vendar novo ime brigade, 1. specialna brigada MORiS (Kladnik 2007, 31). Prvi postroj je organizacijsko vodil poveljnik 3. odreda stotnik Cveto Zorko, ki je pripravil načrt in sklical vse poveljnike, da so svoje podrejene prepričali, da se javno izpostavijo. Priprave so bile težke, prisoten je bil strah tako na strani organizatorja, kot na strani pripadnikov 30. razvojne skupine, pa vendar je 17. decembra v postroju stalo 261

pripadnikov. Območje je bilo tistega dne strogo varovano s strani 20 pripadnikov enote, da postroja ne bi sabotirali pripadniki JLA. Udeležba je bila s strani političnega vrha relativno majhna. Pripadniki so bili opremljeni z novim orožjem, in sicer puško tipa SAR 80 (Cimer in drugi 2014).

To je v javnosti sprožilo pozitiven učinek, saj se je le nekaj dni za tem, natančneje 23. decembra 1990, izvedel plebiscit o samostojni in neodvisni Sloveniji (Prebilič in Guštin 2006, 13). Takratni predsednik vlade Lojze Peterle je postroj opisal z besedami »da je prvič zadišalo po Slovenski vojski« (Gabrič in drugi 2008, 102).

Januarja 1991 so intenzivno nadaljevali z reorganizacijo TO in pod vodstvom sekretarja za ljudsko obrambo izdelali načrt za obrambno dejavnost v različnih scenarijih, ki so zajemali organe TO, organe za notranje zadeve in civilno zaščito (Prebilič in Guštin 2006, 15). »Operativno koordinacijsko telo v primeru izrednih razmer je bilo ustanovljeno 18. marca 1991, katero je bilo pod poveljstvom sekretarja za obrambo in notranje zadeve, štel pa je med 40 in 70 članov« (Kranjec 2005, 403). Nekaj dni za ustanovitvijo telesa, natančneje 6. aprila 1991, je bil sprejet Zakon o obrambi in zaščiti, ki je predvideval 26 območnih štabov TO in ne več občinskih (Kranjec 2005, 404). Koncept obrambnih načrtov se je znebil varnostnih pomanjkljivosti ob nastajanju nove države, obrambna struktura pa je predstavljala eno najbolj dodelanih struktur v novi državi (Prebilič in Guštin 2006, 15).

Svet za ljudsko obrambo je marca 1991 oblikoval zasnovo Slovenske nacionalne varnosti, saj je nova zakonodaja predvidevala, da TO obdrži dosedanjo strukturo, spremenila pa bi usposabljanje vojakov na služenju vojaškega roka, ki so bili marca 1991 prvič vpoklicani kot naborniki (Kranjc 2007, 22–24).

Predsedstvo RS je vse Slovence v JLA pozvalo naj prestopijo v TO Slovenije. »Iz vrst JLA je v TO prestopilo okoli 249 častnikov in podčastnikov« (Kranjec 2005, 405). »Na dan 24. junija 1991 je bilo mobiliziranih 45.000 pripadnikov TO in policije za varovanje objektov posebnega pomena« (Kranjec 2005, 404). Priprava posebnega načrta delovanja za obrambo Slovenije med osamosvajanjem je predvidevala natančne ukrepe proti vdoru JLA na slovensko ozemlje (Gabrič in drugi 2008, 108).

15. aprila 1991 se je v Poljčah tako začel enomesečni tečaj za usposabljanje vojaških inštruktorjev, mesec dni za tem pa so bili vpoklicani prvi naborniki SV v učna centra na Igu pri Ljubljani in Pekre pri Mariboru. Prva generacija nabornikov je prisegla 2. junija 1991 (Kranjec 2005, 404), predstavljali pa so jo pripadniki dveh učnih centrov. Na Igu je priseglo 150 nabornikov prve generacije, v Pekrah pa še 120 (Kranjc 2007, 48). Takratni predsednik države Milan Kučan je na prvi prisegi imel časten govor, v katerem je poudaril, da so »danes postali prvi vojaki TO RS in so prvič usposobljeni na tak način v njenih vrstah« (Pesek 2007, 451). Jugoslovanski vojaški vrh služenja vojaškega roka slovenskih fantov v slovenski TO ni podpiral, saj je to predstavljalo razpad jugoslovanskega sistema obrambe (Gabrič in drugi 2008, 103).

Junija 1991 je bilo sklicanih več sestankov, na katerih so bili prisotni vodilni RŠTO, sekretar za ljudsko obrambo in celotno operativno koordinacijsko telo, da se temeljito pripravijo na osamosvojitvev in potencialen oboroženi spopad, predvsem z dodelavo različnih nalog enot TO ter s sodelovanjem s civilnimi strukturami za oskrbo prebivalstva in komunikacij (Kranjc 2001, 43).

Slovenija je samostojnost razglasila 25. junija 1991, ko je skupščina sprejela »Temeljno ustanovno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije« (Bolfek 2011, 84), takoj po razglasitvi je JLA začela izvajati oboroženo agresijo in poskušala zasesti meje, kar je slovensko vodstvo smatralo kot »meddržavno vojno« (Gabrič in drugi 2008, 112). »Slovenske oborožene sile so upoštevale tedanjo mednarodnopravno ureditev ter pravico do samoobrambe, ki je bila edina oblika dovoljene uporabe vojne« (Gabrič in drugi 2008, 112). Ker je bila napadalec JLA, ki je poskušala zasesti slovensko ozemlje, je Slovenija lahko utemeljeno branila ozemlje, ki je bilo glede na razglasitev v postopku neodvisnosti, čeprav še ni imela podpore mednarodne skupnosti.

S kontinuiranim delovanjem proti enotam JLA, da jih upočasnijo pri njihovem napredovanju in jim zadanejo čim večje izgube, je TO v sodelovanju s civilno obrambo aktivno izvajala blokado komunikacij in vojašnic JLA. Pokrajinski štabi TO so imeli nalogo oblikovanja skupin za protioklepni boj ter zagotovitev prevoza in mobilizacijo celotne sestave TO (Kladnik 2011, 16–18).

27. zaščitna brigada je med osamosvojitveno vojno izvedla veliko bojnih akcij. Prva takšna akcija je bila zaplemba tanka JLA na območju Most pri Komendi, katerega je zaplenila enota vojaške policije MORiS. 27. junija so nad Ljubljano uspešno sestrelili helikopter JLA, dan za tem pa zavzeli skladišče JLA pri Borovnici. Zaplemba skladišča je pomembno vplivala na pridobitev velikih količin orožja za enote TO, saj se je tam nahajalo več ton minsko eksplozivnih sredstev, pehotnega orožja in streliva (Mikulič 2011, 159–161).

Druga pomembna bojna akcija je bila napad na vojašnico v Ribnici, kjer se je nahajala artilerijska enota JLA. Napad na vojašnico v Ribnici se je začel 28. junija ob 15. uri. Najprej so nekaj dni pred tem izvajali izvidnico in spremljali dogajanje v vojašnici. Sama specialna brigada je imela premalo moč, zato so za pomoč prosili še 27. območni štab Ribnica. Pripadniki specialne brigade so začeli obstreljevati območje vojašnice z armbrustom, sledilo je še 15 minutno obrstreljevanje, med katerim sta bila ranjena 2 pripadnika specialne brigade in sicer v hrbet. Ustreljena sta bila iz oficirskih blokov, ki so se nahajali nasproti vojašnice, vendar sta oba preživela, tako da smrtnih žrtev ni bilo. Naslednji dan so napad nadaljevali, vendar so ga morali prekiniti, saj je poveljnik vojašnice začel z grožnjami, da bo začel streljati po Ribnici s havbicami (Švajncer 1993, 213–215).

Brigada je imela skrbno načrtovane cilje bojnega delovanja, dodelanosti in natančnosti pri načrtovanju akcij ter visoko disciplino pri izvajanju nalog. Izvajala je naloge, ki jih ostale enote niso bile sposobne, predvsem zaradi dobre prilagodljivosti razmeram in sposobnosti hitrih premikov. Opravljali so visoko profesionalne naloge in pred začetkom spopada z JLA naj bi bilo tako imenovanih specialcev okrog 900 (Mikulič 2011, 161). Celoten čas delovanja so nosili maskirne uniforme in dajali vtis »posebne, specialne enote, uniforma pa je postala simbol slovenske TO« (Vereš 2000, 104).

Vojna se je končala s konferenco na Brionih, ki jo je sklicala evropska skupnost 7. julija 1991, kjer so se sestali Slovenski in Hrvaški politični vrh ter predstavniki SFRJ, ki so razpravljali o možnosti skupnega nadaljevanja znotraj Jugoslavije, vendar je bila agresija JLA prevelik branik, da bi takšna federacija še obstajala (Gabrič in drugi 2008, 124). »Slovensko predsedstvo je doseglo umik vojakov JLA iz slovenskega ozemlja in zadnji konvoj vojakov JLA je odpeljal 26. oktobra 1991, ko je iz koprškega pristanišča odpeljala zadnja ladja« (Gabrič in drugi 2008, 126).

8 PREIMENOVANJE V 1. SPECIALNO BRIGADO MORiS in DELOVANJE DO LETA 1998

Med vojno je 30. razvojna skupina takoj po podpisu Brionske deklaracije začela z usposabljanjem profesionalnih vojakov. Urila je tako imenovano elito, bodoče specialce, ki so za sam vstop morali preživeti psihofizične teste (Mikulič 2011, 162). Specialna brigada, ki je spadala pod manevrski del TO, je bila v celoti profesionalizirana. Z odredbo takratnega ministra za ljudsko obrambo se je 30. razvojna skupina dne 13. oktobra 1992 preimenovala v 1. Specialno brigado MORiS (Kladnik 2011, 13)

Od druge polovice leta 1991 pa vse do leta 1994 se celotna podoba oboroženih sil ni veliko spreminjala. Imeli smo na eni strani mirodobno sestavljene sile iz pripadnikov stalne sestave TO in vojake na služenju vojaškega roka, ter na drugi strani vojno sestavo, ki so jo predstavljali obvezniki iz rezervne sestave. »3. februarja 1992 je RŠTO sprejel nov načrt usposabljanja, organizacije in opremljanja TO« (Marković 2011, 1).

20. decembra 1994 so v Državnem zboru sprejeli nov Zakon o obrambi, v katerem so dosedanjo TO poimenovali Slovenska vojska. RŠTO je še vedno sestavljalo 7 pokrajinskih štabov in več kot 200 enot na ravni od voda do bataljona. Namesto dveh učnih centrov (Ig in Pekre) jih je bilo sedaj razvitih sedem. Z novim zakonom so opredelili tudi nove strukture, ki so bile namenjene vojaški obrambi države, torej Generalštab SV, teritorialna poveljstva in enote s poveljstvi (Marković 2011, 2).

Leta 1997 dobimo še 10 brigad, leto zatem pa sledi popolna reorganizacija SV. Leta 1998 se 1. specialna brigada MORiS preoblikuje v 1. brigado SV, ki je imela po novem v svoji sestavi 10. bataljon, policijski bataljon, gorski bataljon, 20. bataljon v formuliranju in odred za specialno delovanje s Škrilja. Vse omenjene enote imajo svoj izvor v 30. razvojni skupini, saj se nobena od njih ni formulirala na novo, ampak se je le preoblikovala iz predhodne in prevzela njen kader, oborožitev, opremo, znanje ter izurjenost (Cimer in drugi 2014).

9 POLITIČNO OBRAVNAVANJE BRIGADE SKOZI CELOTEN ČAS DELOVANJA

Pomen državne suverenosti pomeni vzpostavitev določenih državnih ciljev, katerih del je tudi nacionalnovarnostni sistem in vzpostavitev oborožene sile, brez katere samostojna in neodvisna država ne more obstajati (Guštin 2011, 253). Da bi si lahko zagotovili samostojno

in neodvisno državo, je bilo pomembno odobravanje političnega vodstva in brezpogojna podpora oboroženim silam.

Da bi razumeli politično opredeljevanje, je potrebno utemeljiti, da brez vojske oziroma oborožene sile država kot taka ne more obstajati, saj je potrebno poskrbeti za varnost državljanov na ravni države ter na ravni mednarodne in globalne varnosti, pri kateri pa oborožene sile posamezne države igrajo zelo veliko vlogo. Torej, ne glede na posamezna prepričanja predstavnikov političnega vrha, oborožena sila ima oziroma mora imeti odobravanje političnega vodstva.

Slovensko predsedstvo je že med samim oblikovanjem projekta MSNZ bilo razdeljeno na dva pola in sicer tiste, ki so vedeli kaj se dogaja z oblikovanjem oboroženih sil, in tiste politične voditelje, ki so za dogajanje glede oblikovanja oboroženih sil izvedeli ob uradni razglasitvi. Določeni politiki so si lahko zagotovili neuradne informacije preko svojih kanalov obveščanja, ampak uradno je za določene premike in strategije vedela le peščica političnega vrha. Minilo je nekaj časa preden so projekt MSNZ javno predstavili politični eliti, ki ga je sprejela, da pospeši osamosvojitve Slovenije. Poskrbeli so za skrivanje orožja, kontinuirano delovanje in usposabljanje vojakov ter preprečevanje sabotaj s strani JLA. Tako so si za časa MSNZ pridobili nakolnjenost politične elite.

Pripadniki brigade, tako 27. zaščitne kot tudi kasnejše brigade MORiS, so mišljenja, da je tisti del političnega vrha, ki je vedel kaj počnejo in s čim se ukvajajo, pozitivno podpiral enoto, medtem ko drugi niso popolnoma dojemali, kaj je sploh pomen te brigade in čemu služi. Kot mi je dr. Mihael Petrovič povedal v intervjuju, še takratni Predsednik predsedstva ni vedel, kaj točno brigada počne, zato se nekateri iz politične elite niti niso opredeljevali do tega vprašanja (Cimer in drugi 2014).

Pa vendar, ko je celotno politično vodstvo izvedelo, da se potihoma formulira prvo slovensko oboroženo silo, so brez nasprotovanj podprli korak. Čeprav so nekateri iz politične elite podpirali oblikovanje prve Slovenske vojske, se kljub temu niso udeležili njenega prvega postroja v Kočevski Reki. Politično vodstvo v Beogradu je imelo svoj koncept in pogled na razvoj brigade in sploh prvi postroj. Do brigade je imel Beograd zelo zaničevalen odnos, kot so povedali intervjuvanci, saj je JLA kontinuirano sabotirala proti slovenski TO, in to na vse možne načine (Cimer in drugi 2014).

10 SKLEP

V diplomskem delu sem raziskovala in poskušala najti odgovore na dve zastavljeni raziskovalni vprašanji. Prvo raziskovalno vprašanje se glasi: Kakšne bi bile posledice za Slovensko osamosvojitve, če bi 27. zaščitna brigada upoštevala ukaz o razorožitvi v celoti? Drugo pa: Kako je 27. zaščitno brigado oz. 1. specialno brigado MORiS obravnavalo politično vodstvo po osamosvojitvi in kakšen vpliv je imelo na njen nadaljnji razvoj?

Da bi lahko odgovorila na prvo raziskovalno vprašanje, sem morala dodobra preučiti delovanje in vlogo 27. zaščitne brigade oziroma njenega profesionalnega dela, torej 30. razvojne skupine. Zaščitna brigada je imela posebno veljavo in noto, še posebej od leta 1990 naprej. Konkretnih podatkov o tej brigadi je zelo malo, veliko je še zamolčanega, saj je ta enota takrat predstavljala elito, zgolj najboljše. Poleg strokovnega gradiva in člankov so mi pri iskanju odgovora tako zelo veliko pripomogli intervjuvanci. Intervjuvala sem dva predstavnika zaščitne brigade oziroma 30. razvojne skupine, in sicer majorja Štefana Cimra in polkovnika Cveta Zorka, bivšega predsednika skupščine Občine Kočevje dr. Mihaela Petroviča in njegovega sina, Mihaela Petroviča, ki je bil prisoten v rezervni sestavi.

Po celotni SFRJ je potekalo razoroževanje republiških enot TO. Tudi v Sloveniji, in sicer maja 1990, ko je JLA pobrala skoraj 70 % celotnega orožja vseh občinskih štabov, čeprav je bilo to orožje last občin in ne JLA. Vendar je 27. zaščitna brigada orožje shranjevala na več mestih, navečje količine so bile skrite v Gotenici, manjša količina orožja pa v vojašnici Moste v Ljubljani. Ko je prišel ukaz o predaji orožja do občinskih štabov, so ga ti v veliki meri izpolnili v veri, da sledijo ukazu nadrejenih. Predstavniki zaščitne brigade TO major Štefan Cimer, ki je prejel ukaz od generala Ožbolta, se je nemudoma pritožil in ta je popustil do te mere, da se obdrži orožje na območju Gotenice, saj je bilo orožje dobro varovano.

Vprašanje, ki se tukaj poraja, je, kako bi se stvari razpletle v primeru, da general Ožbolt ne bi pristal, da orožje ostane v Gotenici, ampak bi ga morala tudi zaščitna brigada oddati v celoti. Predvidevamo lahko, da bi v tem primeru slovenska TO ostala brez ključnih količin orožja, ki je pomagalo občinskim štabom, ki so orožje oddali. Kaj bi sledilo? Občinski štabi bi bili razoroženi, po takratnih določilih ustave je bila TO podrejena Predsedstvu Slovenije in ne sekretarju za obrambo. Pičlih 16 občinskih štabov, ki orožja ni oddalo, ne bi igralo velike vloge, če ključnih količin orožja ne bi bilo v Gotenici. Pomembno je tukaj razložiti, da sekretarju za ljudsko obrambo TO ni bila podrejena, ampak si jo je takratni sekretar Janez

Janša prilastil preko projekta MSNZ, ustavno pa je bila podrejena Predsedstvu RS. Potem je pomembno omeniti razvoj projekta MSNZ, kateri se mogoče ne bi razvil v taki meri ali pa se sploh ne bi, zaradi strahu in premoči JLA. Tudi če bi se lotili projekta MSNZ, bi potrebovali veliko več časa za dobavo tako velikih količin orožja in vsi procesi bi slovensko osamosvojitve zakasnili še za nekaj let.

23 let nazaj so pogumni ljudje tvegali osamosvojitve, kljub razorožitvi maja 1990 je ta uspela. Kaj pa če bi JLA uspela oslabiti slovensko TO in nas razorožila? Bi se osamosvojitve zavlekla? Za koliko časa? Mogoče še danes ne bi bili samostojna in neodvisna Republika Slovenija. Posledice, ki bi jih prineslo popolno razoroževanje so: zakasnitev in odlok plebiscita ter procesov osamosvajanja; leta 1990 ne bi prvič zadišalo po slovenski vojski in slovenski fantje ne bi vojaškega roka služili doma, saj ne bi bilo opreme in orožja; v TO bi padla bojna morala in medsebojna povezanost; zavladal bi strah med prebivalstvom; pojavljale bi se velike logistične težave, ker bi Beograd poostreno nadziral uvoz orožja in opreme ter streliva; Beograd in zvezno predsedstvo nikoli več ne bi dopustila, da se oborožene sile posameznih republik tako razvijajo in napredujejo; verjetno bi zvezni organi spodbujali ukinitve TO in to utemeljevali s tem, da države ne morejo zagotoviti orožja in opreme za vse pripadnike. Posledice za slovensko osamosvojitve bi bile lahko uničujoče.

Drugo raziskovalno vprašanje se je nanašalo na politično dožemanje same brigade skozi celoten čas njenega delovanja. Brigada je večino nalog opravljala tajno, na začetku za njeno delovanje ni vedel niti takratni Predsednik predsedstva RS Milan Kučan, zato je politično obravnavanje brigade zelo delikatna in občutljiva tema. Politični vrh si je lahko zagotavljal informacije preko obveščevalnih kanalov, vendar uradno marsikdo o marsičem ni bil obveščen. Od samega začetka sta brigado podpirala Janez Janša, kot sekretar za ljudsko obrambo, in Igor Bavčar, kot sekretar za notranje zadeve. Ostali člani političnega vodstva o delovanju brigade uradno niso bili obveščeni, vse do predstavitve na prvem postroju v Kočevski Reki, kjer je bil obisk političnega vrha relativno majhen.

Majhen obisk na prvem postroju je bil verjetno posledica strahu, saj v primeru, da bi se po postroju kaj zalomilo, bi morali vsi prisotni odgovarjati zveznim organom v Beogradu. To je lahko ena izmed možnosti, da se ostali niso želeli javno opredeljevati in so želeli delovati nevpadljivo. Drugi razlog za neobiskanost postroja pa vidim v samem zavračanju in spodbijanju temeljev osamosvojitve. Da so bili določeni mnenja, da preprosto nismo še dovolj

zreli da bi začeli popolnoma samostojno pot v taki meri, ampak zgolj kot avtonomna enota znotraj SFRJ.

Zakaj je bila udeležba politične elite na prvem postroju tako nizka, je možno razložiti samo na podlagi predvidevanj in ugibanj. Resnična mnenja takratne celotne politične elite niso bila nikoli napisana ali objavljena. To je le eno izmed mnogih vprašanj, katero ne bo dobilo točnega odgovora v še vedno ne popolnoma jasni zgodovini slovenske osamosvojitve.

11 LITERATURA

1. Balažic, Viktor, Anton Bukovnik, Biserka Debeljak, Tomaž Kladnik, Rosvita Pesek in Dimitrij Rupel. 2006. *Enotni v zmagi, osamosvojitve Slovenije*. Ljubljana: Nova revija.
2. Berlec, Metod (ur.). 2013. *Bela knjiga slovenske osamosvojitve: nasprotoavnja, ovire, izdaja*. Ljubljana: Nova obzorja, d.o.o.
3. --- 2011. *Zbornik dokumentov in pričanj: Veleizdaja Slovenije/Razorožitev Teritorialne obrambe Republike Slovenije maja 1990*. Ljubljana: Nova obzorja, d.o.o.
4. Bernik, Valerija. 2006. *Slovenska vojaška zgodovina: skripta za šolo za častnike*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
5. Bolfek, Boris. 2011. *Teritorialna obramba Socialistične Republike Slovenije*. Ljubljana: Defensor.
6. Bukovnik, Anton. 2006. *Slovenija – koraki v samostojnost: Pregled dogodkov 1980-1992*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
7. Cimer, Štefan, Cvetko Zorko, Mihael Petrovič in Mihael Petrovič ml. 2014. *Intervju z avtorico*. Kočevje, 25. maj.
8. Ferenc, Mitja, Jurij Hadalin in Blaž Babič. 2011. *Osamosvojitve 1991: država in demokracija na Slovenskem v zgodovinskih razsežnostih*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
9. Gabrič, Aleš, Damjan Guštin, Vladimir Prebelič, Jože Pintarič, Cirila Toplak in Andreja Valič. 2008. *Osamosvojitve Slovenije: priročnik za učitelje osnovnih in srednjih šol*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
10. Guštin, Damijan. 2011. *Oborožene sile Republike Slovenije v prelomnem trenutku: nacionalna obramba – dosežek samostojne države v Osamosvojitve 1991: država in demokracija na Slovenskem v zgodovinskih razsežnostih*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
11. Janša, Janez. 1992. *Premiki: nastajanje in obramba Slovenske države*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
12. Kladnik, Tomaž. 2007. *Slovenska vojska v službi domovine – 2. dopolnjena izdaja*. Ljubljana: Defensor d.o.o.
13. --- 2011. *Teritorialna obramba v obrambi suverenosti Republike Slovenije*. Ljubljana: Defensor.
14. Kranjec, Marjan. 2005. *Slovenska vojaška inteligenca*. Grosuplje: Grafis Trade.

15. Kranjc, Viktor. 2001. *Izpolnjena pričakovanja*. Celje: Založba Grafika Gracer in Viktor Kranjc.
16. --- 2007. *Naše korenine: 1991 – čas osamosvojitve, groženj in vojne*. Ljubljana: Defensor.
17. Marković, Zvezdan. 2011. *Pomembnejši utrinki iz zgodovine Slovenske vojske od prevzema popolne suverenosti nad slovenskim ozemljem do danes – 20 let ponosni nase in v ponos Sloveniji*. Dostopno prek: http://www.slovenskavojska.si/fileadmin/slovenska_vojska/pdf/sporocila/20let_zgod.pdf (26. avgust 2014).
18. Mikulič, Albin. 2005. *Maneverska struktura narodne zaščite: uporniki z razlogom*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Slovenska vojska.
19. --- 2011. *Maneverska struktura narodne zaščite in 1. specialna brigada MORiS v Vojaška obramba Slovenije 1990-1991*. Ljubljana: Defensor.
20. Petrovič, Mihael ml. 2011. *Park Maneverske strukture narodne zaščite*. Dostopno prek: <http://www.kocevje.si/turizem-kulturna-dediscina-parki-spomeniki-msnz> (26. avgust 2014).
21. Pesek, Rosvita. 2002. *Osamosvojitvena vlada: Kako so gradili državo*. Celovec: Mohorjeva založba.
22. --- 2007. *Osamosvojitve Slovenije: Ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država*. Ljubljana: Nova revija.
23. Prebilič, Vladimir in Damjan Guštin. 2006. *Boj na Holmcu, 27. – 28. Junij 1991 in Koroška v vojni za obrambo neodvisnosti Republike Slovenije*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
24. *Revija Obramba*. 2013. 23-letnica postroja 30. razvojne skupine (brigade MORiS). Dostopno prek: <http://www.obramba.com/novice/23-letnica-postroja-30-razvojne-skupine-brigade-moris/> (24. avgust 2014).
25. Slapar, Janez. 2004. *Priprave Teritorialne obrambe od oktobra 1990 do napada*. Dostopno prek: http://www.slovenskavojska.si/fileadmin/slovenska_vojska/pdf/publikacije/vojzgod5_2004_2_8.pdf (24. avgust 2014).
26. Svete, Uroš. 2011. *Vzpostavitev slovenskih obrambnih sil in njihovega vojaškega dela v letu 1990: MSNZ*. Ljubljana: Zveza policijskih veteranskih društev Sever, Zveza veteranov za Slovenijo, Ministrstvo za notranje zadeve, Slovenska vojska/Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, Inštitut za novejšo zgodovino.
27. Švajncer, Janez. 1993. *Obranili domovino*. Ljubljana: Viharnik.

28. Vereš, Anton. 2000. *Zaseda nekdanjega RŠZO in začetek dela v novem RŠTO*.
Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske, center za vojaškozgodovinsko dejavnost.

PRILOGA A: Intervju s pripadniki 27. zaščitne brigade

Kočevje, 25. maj 2014

Sodelujoči:

- **Štefan Cimer: major (pomočnik za zaledne zadeve v 27. zaščitni brigadi)**
- **Cvetko Zorko: polkovnik (takrat stotnik, poveljnik III. odreda za operativno učne zadeve v 27. zaščitni brigadi)**
- **Mihael Petrovič: predsednik skupščine Občine Kočevje (stotnik kapetan 1. razred)**
- **Mihael Petrovič ml.: rezervist (v 27. zaščitni brigadi)**

Mihael Petrovič: Predsednik skupščine Občine Kočevje sem postal 9. maja 1990. Pred tem sem bil skoraj 8 let Predsednik sveta krajevne skupnosti Kočevje in 17. maja popoldne sem imel nekšno poslovilno sejo od krajne skupnosti. Okrog 6. ure popoldan je prišel Krkovič in povedal, da mora nujno govoriti z mano. Odšel sem ven, kot se to spodobi takrat me je vprašal direktno: »Ali Vi veste kaj se dogaja? Kaj se je zgodilo?«. Rekel sem: »Ne nič ne vem«. Odgovori mi: »Odpeljali so orožje TO«. »Aha« sem odgovoril, torej se je začelo. In kaj sedaj? Zmenila sva se da se, da se po koncu sestanka dobiva na Oddelku za ljudsko obrambo. Dobila sva se okrog 8. ure zvečer. Prisoten je bil še Predsednik izvršnega sveta skupščine Občine Kočevje g. Turk, ker novega predsednika še nismo imeli, smo povabili starega. Krkovič nas je na hitro seznanil s tem kaj ve in kako je do tega prišlo. Ko je prišel na Občino in našel objokanega skladišnika Farkaša, ki mu je povedal, da so vojaki JLA odpeljali orožje in da smo ostali brez. Povedal je tudi, kako je na to reagiral takratni poveljnik območnega štaba major Mihelič, ki je to dejanje pokomentiral: »...da to drži in boljše da, odpelje orožje JLA, kot pa da dobi v roke Janši...« in hkrati je prepovedal, da bi kogarkoli obvestili o tem. Tako, da je bil skladiščnik Farkaš tisti, ki je Krkoviču sporočil in sprožil alarm. Policija je prišla vendar, ni ugotovila nič posebnega. Videla je da je to znak JLA in je mislila, da so pri nekem prenosu orožja po nesreči sprožili alarm, drugače pa niso raziskovali naprej.

»Kaj se je dogajalo potem?« Kot sem rekel mi smo imeli sestranek ob 8ih in se je zgodilo, kar se je pač zgodilo. Vsi smo si bili na jasnem, kaj to pomeni. Torej, to nismo smatrali kot nek nedolžen prenos orožja. Ko je Turk odšel, pa sva s Krkovičem še nadaljevala pogovor. * *Večkrat sva se že prej imela pogovore okoli raznih varjant in če ste prebrali knjigo Razorožitev Slovenije, piše v njej, da je Krkovič prvič postal pozoren na moj način razmišljanja takrat, ko je na Svetu za ljudsko obrambo predstavil načrt ogroženosti. In ko je predstavljal varjante, sem ga nesramno vprašal: »Kaj pa misli o južni varjanti?« to je tam*

*zapisano. Krkovič je bil takrat v zadregi, jaz pa sem bil tudi malo predrzen, da sem ga to vprašal v tistih okoliščinah. To je bilo leta 1988, veliko pred drugimi stvarmi. Tudi Krkovič je po tem soočenju priznal, da je vedel kako mislim in kaj bom naredil. *S Krkovičem sva pogovarjala, da bova takoj navezala stike z drugimi enotami oz. naj on to poskrbi, ker je bil pač operativec. Nemudoma je poklical tudi Beznika, da bi izvedel če je bilo tudi pri njih kakšen poseg. Beznik posega ni imel, vendar je takoj zagotovil sodelovanje. Jaz sem osebno poklical postajo Milice Kočevje, katera ni nič vedela o tem. Krkovič mi je zagotovil, da je poklical Štab, ampak ne vem ali je bila možnost koga dobitiv tako poznih urah.*

Štefan Cimer: Ni bilo nobenga, ni šans.

Mihael Petrovič: Mogoče Poloviča. Tako, da smo že tisti večer vzpostavili prve stike. Krkovič je imel naslednji dan nalogo obvestiti Bavčarja in Janšo. Pa seveda takoj poiskati somišljenjake in prva stvar, ki jo moramo narediti je ta, da se med seboj povežemo, da lahko čimprej skupaj ukrepali. Dogovorili smo se, da se naslednji dan, skliče Svet za ljudsko obrambo, ki je bil še takrat pristojni ogran za tovrstne zadeve. Za Svet za ljudsko obrambo je Krkovič izdelal resolucijo oz. neko poročilo (če boste rabil ta dokument vam ga lahko dostavim, imam kopije originalnih dokumentov). Svet za ljudsko obrambo je odločno podprl stališče, da se je treba upreti, odvzem orožja ni bilo več mogoče preprečiti ampak, možno je bilo zadevo hudo zaostri, da Občine izrazimo nezadovoljstvo. Poslali smo tudi ultimativno zahtevo, da mora JLA do 3h popoldne orožje vrniti (to je bistveno!), ker bomo sicer sklicali izredno sejo občinske skupščine na kateri bomo delegate in javnost seznanili s tem kaj se je zgodilo. Sam trakt razorožitve smo imenovali nezakoniti odvzem orožja, tatvina, nezakonita odtujitev in to je bilo načrtno planirano. Potem je Aksijehimoviča razpištolo, da smo orožje ukradli. Ferlin je bil tisti, ki je napihoval zgodbo, da so nam orožje ukradli »kurji tatovi«.

Orožja nismo videli do 5. ure. Nekaterji akterji, to smo bili jaz, Krkovič in sekretar občine smo se sestali na večer (18. maja) in poklicali Milana Kučana, predsednika predsedstva. Ferlin je naprej govoril s šefom kabineta predsednika predsedstva in zadevo zdramatiziral do onemoglosti. Namirno. Rekel jim je, da se v Kočevju zbirajo množice, ki so ogorčene, ker država ni nič odvzela in da bodo verjetno odšli v Ribnico nad kasarno. Ferlin mi sporoči, da bi Kučan rad govoril z mano in me vprašal: »Miha pa kaj se dogaja v Kočevju?« Odgovoril sem mu: »V oštarijah je res nekaj ljudi tako kot vedno, upirajo se glih ne, ampak tiho pa ne bomo«. Kučan me posvari, naj nikar preveč ne stopnjujemo zadev, ker JLA samo čaka, da bo prišlo do kakšnega incidenta, da bo lahko ukrepala. Imel sem občutek, da mu ni bilo ravno všeč, da bomo naslednji dan obvestili javnost o dogajanju.

Seja sej je začela v soboto, 19. maja ob 9.00 zjutraj. Prišlo je večina sklicanih delegatov in zadeva je bila presenetljivo enotna. Jaz sem se namreč bal, da bodo nekateri, smatrali to za nepomembno zadevo. Tudi novinarji so bili prisotni. Na ukazu namreč ni pisalo strogo zaupno in ljudska obramba, to moram vedno poudariti. Pisalo pa je v samem tekstu, da je treba z njim ravati po merilih najstrožje tajnosti. To je seveda pomenilo isto, celo neko navodilo so imeli komandanti, da morjo voditi spisek vseh ljudi, ki so seznanjeni z vsebino in nekje je bilo izrecno napisano, da nas predsednike občinskih skupščin ne smejo seznaniti s tem.

Mi smo tega našega nesrečnega poveljnika že v petek, 18. maja poklicali na sejo Sveta za ljudsko obrambo in od njega zahtevali pojasnilo. In bil je tako naiven, da mi je prinesel ukaz, drugače sploh ne bi vedeli, da obstaja ukaz s tako vsebino. Novinarji so seveda dobili vse podrobne informacije. Mene je doletela neprijetna naloga, da so me že s policije klicali, naredili z mano pogovor, ki je bil v soboto zvečer objavljan in ta posnetek imam, pa vam ga bom tudi zrihal.

Dnevnik je vodil pokojni Tanko in je povedal nekako tako: »Danes je prispela v javnost novica, da je TO razorožena, da so nekateri ostro protestirali, najhujše pa je bilo v Kočevju, kjer so sklicali izredno sejo in obvestili novinarje itn.«. Za mano je govoril Janček, ki se je izrazil sila diplomatsko, boste lahko sama presodila, imam doma posnetek. Po tistem je Krkovič zvečer še poklical in rekel: »Gotovi ste, vi ste šli tako daleč, da za vas ni več poti nazaj«. Moja žena se je bala, kdaj me bodo prišli aretirat, kar ne bi bilo nič čudnega. Če si ti spregovoril o vsebini tajnega ukaza javno, te lahko marsikaj doleti. No, ampak do aretacije vseeno ni prišlo.

V ponedeljek, 21. maja je bil v Delu objavljen članek na prvi strani »Uporniki z razlogom«, kjer je avtor poudaril, da so se začeli protesti in da je bilo najhujše v Kočevju, kjer smo celo zahtevali razrešitev vodilnih oficirjev TO. To je bil pa menda hud greh v tistem času.

Mihael Petrovič ml.: To so pa v bistvu na televiziji zamolčali.

Mihael Petrovič: Seveda, sem bil hvaležen, da niso povedali imen. Mi smo vsa imena javno povedali, kdo bi moral leteti zaradi tega: Hočevar, Ožbolt in Mihelič. No in zanimivo, dopisnik dela iz Novega mesta, mi je pozneje povedal, da njegov urednik ni bil pripravljen imena teh oficirjev za katere smo zahtevali odstop, objaviti. In potem se je sprožil val, vsepovsod so začeli s protestnimi zborovanji. Krkovič je začel nemudoma z akcijo zbiranja somišljenikov in najprej obvestil oba sekretarja ter postal izredno aktiven. Potoval je po celi Sloveniji, zbiral somišlenike in spletal mrežo, ki je pozneje dobila naziv MSNZ. Takrat še ni imela naziva in smo rekli, da organiziramo našo Slovensko vojsko. No, zanimivo je morda še

to, da po objavi tega poročila na televiziji in po objavi članka v Delu prišel v Kočevje polkovnik Carl, kateri je bil visok oficir TO, poveljnik brigade, drugače je bil pa v protiletalski zaščiti. Dve leti pred tem je naredil napako, ki ga je spravila v hude težave, namreč ko so v republiški skupčini sprejemali ustavne amandmaje je bil delegat JLA in je imel strogo navodilo, da mora glasovati proti ustavnim amandmajem, on pa kot zaveden primorec je povedal: »Jaz moram kot delegat JLA glasovati tako kot so mi ukazali, kot Slovenec pa te ustavne spremembe podpiram. Glasoval sem za amandmaje«. In ko je zapustil skupščino, ga je že čakal Kosovec (pripadnik KOS) in potem so sledili zagovori pri komandantu, bil je odstavljen in bil v nemilosti. Kljub vsemu pa mu je v ponedeljek uspelo priti v Kočevje. Nama s Krkovičem je rekel naslednje: »Poslušajte jaz sem primorec, nas že ne bojo Srbi jebali. Pa zavedajte se nečesa, Srbi vam bodo grozili in če naletijo na odločne ljudi običajno nič ne ukrejenejo. Vidva sta nekaj začela, kar je potrebno pripeljati do konca in če bosta odnehala zaradi takšnih ali drugačnih groženj, potem adijo slovenska samostojnost za naslednjih 100 let«.

Mihael Petrovič ml.: Potrebno je še dodati, da je imel Kosovca s seboj in da se ga je za nekaj minut znebil, da je lahko povedal kar je želel.

Mihael Petrovič: Nama s Krkoviče je to, da si ne bodo upali ukrepati, če bomo dovolj odločni bila dobra moralna podpora.

Mihael Petrovič ml.: Veš kaj si še pozabil? Polovič in kaj se je dogajalo?

Mihael Petrovič: Ja, Polovič je bil načelnik razvojne skupine v Kočevski reki, poznejšega Morisa. On je v petek, 18. maja zjutraj ob sedmih prišel na občino in me že čakal. Videti je bil tak kot pogreta smrt. In mi je povedal, da ima ukaz naj odda orožje, ni pa vedel kaj naj stori. On po svoji službeni dolžnosti mi ni bil dolžan nič povedat, ker mi ni bil podrejen. Občinska TO mi je bila podrejena kot predsedniku občinske skupščine. On je prišel čisto tako, ker je smatral, da mora opraviti domovinsko dolžnost.

Cvetko Zorko: Tu je treba povedat razliko med Republiškim in Občinskimi štabi. Pa razliko 30. razvojne in bodočega MORiSa. Ker Polič je bil v republiški enoti, ki ni bila podrejena občini in posledično ni bil podrejen predsedniku Občine.

Mihael Petrovič: Ampak je Polič vendarle smatral kot potrebno, da mene informira in me vpraša za mnenje. In jst sem mu rekel naslednje, medva sva se dobro poznala že od prej: »Jože, skušajte pridobiti čas, zavlačujte. Določene zadeve se morajo razjasniti vendar se niso«. Potem pa poskusite naslednje: »Spravite čimveč orožja iz skadišč in ga skrijte nekje, kjer drugi ne bodo vedeli zanj«. Svetoval sem, mu da dosežejo vse na nivoju taktike in vam

odsvetujem spopad z njimi, ker JLA na to čaka. Čim bi prišlo takrat do enega samega strela bi JLA usekala neusmiljeno. Če bi bil Krkovič predsednik občine bi rekel: »Kar udarite se«.

Z zamudo smo dobili tudi izvršni svet, trajalo je en mesec približno. Predsednik izvršnega sveta skupščine Občine Kočevje je bil Ludvik Lenassi, takrat tudi predsednik stranke demokratične prenovе komunistov, vendar je bil popolnoma na strani upora in Krkoviča vsestransko podpiral. Zagotovil je tudi tajno lokacijo v prostorih Komunale Kočevje, kjer so se vrstili najrazličnejši sestanki. Krkovič me je sproti obveščal o vsem kar se je dogajalo, kar je bilo razumljivo. On še ni imel dobrega sogovornika drugje in potem je k men hodil ter povedal kaj ga muči in kaj se dogaja. Tako, da sem bil o vsem tem zelo dobro informiran. Namreč problem je bil, da so nas večkrat obvestili, da bo zasedalo Zvezno predsedstvo in da pričakujejo uvedbo izrednih ukrepov v Sloveniji in za takšne ukrepe se je potrebno pripraviti, kajti uvedba izrednih ukrepov pomeni, da bo vojska poskušala vzeti oblast v Sloveniji.

No, potem je Krkovič prišel z formiranjem MSNZ pod nove šefe in tako sem imel okrog tega malo manj skrbi, informacije sem pa še vedno imel. Informacija je bila zanimiva ta... Namreč takrat mi je povedal, da bodo pršli Hrvatje po orožje v Gotenico, drug dan mi je rekel: »Mili božje, skor bi šlo vse«. Pa sem ga vprašal: »Zakaj pa?« Pa odgovori, da zato ker smo jim rekli, da ne smejo imeti na vozilih Hrvaških registrskih tablic, katerih res niso imeli. So pa tovornjaki imeli cerado Zagrebških transportnih.

Mihael Petrovič ml.: Mogoče še to kakšne težave so bile v skupščini? So zahtevali pojasnila?

Mihael Petrovič: Normalno, eni delegati so zahteval pojasnila, bolj neuradno na štiri oči, kaj se dogaja s Krkoviče, kaj on počne, češ da ga nikoli ni na oddelku. Moj odgovor je bil: »Dela po nalogu dveh resornih ministrov in to se nikogar nič ne tiče.« Začudoma so bili s tem odgovorom zadovoljni.

Mihael Petrovič ml.: Srečanje na Komunalni...

Mihael Petrovič: Ja, julija je bil sestanek slovenskega in hrvaškega vodstva, kjer smo se pogovarjali o sodelovanju. Na Uradu za ljudsko obrambo so mi sporočili, da danes prideta v Kočevje Janša in Bavčar, sestali smo se na Komunalni. Popoldne naj bi prišlo do tajnega sestanka z delegacijo iz Hrvaške in Slovenci in jaz sem bil od vseh prisotnih edini človek, ki je poznal to lokacijo. To je bila koča v Podtsenah. No tako, da so bili vsi odvisni od mene in jst sem star skavt. In imel sem informacijo, da so tam že policisti, ki se pripravljajo na to srečanje. Pridemo gor, totalno mrtvilo, nikjer nobenga. Pa me vpraša Bavčar: »Pa smo mi na pravi lokaciji?« seveda smo, saj ta koča je edina tukaj. Čas mineva, poskušajo vzpostaviti radijsko zvezo z Ljubljano, Kočevjem in Novim mestom, nič, enga BMW-ja imajo. Zvečer, ko so avto za en meter premaknil so pa dobili zvezo. Nastopila je huda napetost, ker je blo

malo nenavadno in sem jim v šali rekel, da so zagotovo padli v zasedo in da so jih pobili, mi smo pa vsak čas na vrsti, nas bodo obkolili in še nas potolkli. Janša se je zasmel, Bavčar je pa kolerično reagiral: »A v tej situaciji se vi še zajebavate?«. Ja kaj čem pa drugega nardit. No nekje z eno urno zamudo so se le pripeljali vsi skupaj. Razlog je bil preprost. Bolkovac je Zagorac in je imel strašno rad slovenske domače gostilne. Imeli so zatemnjene šipe, da se ni vidlo, kdo je v avtomobilu in so šli v gostilo ter posledično zamudili. Mi smo pa čakali v nesigurnosti.

No, potem je prišel predstavnik Gorenja, tovarne orožja Drauzbaher, ki je imel avto poln različnega orožja. Predstavitev orožja, sodelovanje, cene orožja in možnosti dobave so bile glavne teme, pa tudi cene uniform. Ko sta se Bavčar in Janša odpeljala, sta se takoj vnila v vzratni vožnji in takrat se mi je Bavčar opravičil: »Oprostite predsednik ker sem prizadel vašo taborniško čast«. Po srečanju so stvari tekle po kanalih. Dokler MSNZ ni začela delovati septembra 1990 smo se vsi, ki smo sodelovali v teh akcijah zavedali, da se igramo nevarno igro.

Jeseni je prišel sekretar Ferlin Milan in me vprašal če imam kakšno starejšo fotografijo. Zakaj namreč? Odgovoril je, da se lahko marsikaj zgodi in da bi vojska znala začeti z aretacijami in da mormo dobiti lažne dokumente. In potem smo z Lenassijem in Krkovičem dobili lažno vozniško in prometno ter vsak svojo pištolo in policijsko spremstvo, čeprav to sploh vedel nisem.

Mihael Petrovič ml.: Naenkrat so se začeli zelo pogosto policaji vozit mimo hiše.

Mihael Petrovič: Lani na prireditvi mi je nekdo povedal: »Veste jst sem bil pa vaš angel varuh. Jst sem vas moral spremljat«. Niti vedel nisem da mi kdo sledi. No in to je zaenkrat dovolj, če boste imeli pa še kdaj kakšno vprašanje bom pa seveda odgovoril.

Mihael Petrovič ml.: Mogoče še to, MSNZ ni nastala čez noč. Cveto in Štefan bosta vedla več povedat o tem. Ko so se naredile povezave po tem in po onem koncu. Tako, da to ni bilo od danes do jutri že kr organizirana.

Mihael Petrovič: Nesporno dejstvo pa je, da sva se 17. maja s Krkovičem zmenila, da to ne bomo požrli. Da bomo nekaj organizirali, nismo še rekli upor, ampak bomo se povezali, ker temu se moramo upreti.

Mihael Petrovič ml.: Tukaj se bom pa jaz vmešal, vidva, Štefan in Cveto bosta vedla. Mi smo imeli malo pred razorožitvijo vajo, brigada oz. naš odred. Morala bi biti daljša, ker nam je Okrajšek, ki je bil poveljnik bataljona v pričo Carla povedal, to je bilo takoj po volitvah, da je lahko komu nova oblast vseč, lahko komu ni vseč, ampak kakršnakoli je, mi smo Slovenska vojska, Slovenska TO in mi moramo biti tej oblasti zvesti. Tako nekako nam je povedal. Janša

je bil ravno minister v nastajanju, ne vem če je bil že, rekel je pa da bo. Uradno še niso bili na položajih. Tako, da v brigadi se je ves čas vedelo čigavi smo in da smo zvesti oblasti.

Jasna: Torej, kako je prišlo do uradne izvedbe in ustanovitve MSNZ? Na začetku je bila organizacija brez imena, ampak kdaj se pol začelo pojavljat to ime?

Mihael Petrovič ml.: Ja, začelo se je 17. maja z idejo, kdaj je bilo pa pol uradno je bilo sredi avgusta.

Mihael Petrovič: Janša ali Bavčar, nekdo je pogruntal, da je luknja v Zakonu o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti. Janša je potem našel eno finto Narodna zaščita, katera je bila sicer statična enota, zato so jo preimenovali v Manevesko strukturo in potem je bilo sklenjeno, da se bo to imenovalo MSNZ. Torej Narodna zaščita je imela dva segmenta: eno so bili upokojenci in pijanci v pisarnah (statična enota), druga pa je bila mobilna struktura, ki se je lahko pomikala po potrebi po terenu.

Mihael Petrovič ml.: To je bila slovenska posebnost, nobena druga Republika MSNZ ni spoznala. Janša je potem sam našel zakonsko oporo. In nekoč so spraševali jugoslovanskega notanjega ministra v Beogradu, če je MSNZ sploh zakonita, kateri je potrdil, da je MSNZ v skladu s slovensko ustavo.

Mihael Petrovič: Sej nekje piše, kdaj je bil imenovan za načelnika.

Mihael Petrovič ml.: To je bilo pa potem kasnej.

Mihael Petrovič: Takrat ko je bil Krkovič razglašen za poveljnika MSNZ je zadeva postala uradna.

Cveto: 18. avgusta je bil uradno imenovan.

Mihael Petrovič: Pred tem pa nismo imeli nič.

Jasna: Je bilo samo dogovarjanje v bistvu.

Mihael Petrovič ml.: Ja, to je treba poudariti, da so se nekateri štabi še tisti dan uprli in niso oddali orožja.

Jasna: Ja, to sem pa prebrala v Beli knjigi slovenske osamosvojitve, kjer so listine skopirane, da je Janša dal ukaz, da morajo poročati o tem, kdo je oddal orožje in koliko orožja. In potem so nekateri celo napisal, da orožja niso predal, eni so ga oddali že preden so dobili ukaz, naj orožja ne oddajajo. 16 štabov mislim da ni oddalo.

Mihael Petrovič ml.: Točno, mislim da 16 občinskih štabov ni oddalo orožja.

Štefan Cimer: Mi smo si ga morali izborit šele pozneje. Vse orožje, ki je šlo po Sloveniji je šlo od nas, iz naše brigade, iz Gotenice.

Cvetko Zorko: Jaz sem bil zraven pri vseh akcijah, ker sem bil v učnem centru.

Mihael Petrovič ml.: Vso orožje, ki ga je Slovenija imela je šlo v Kočevsko reko in o tem fantje velik več vejo.

Štefan Cimer: Morali bi razščistiti pojem 30. razvojna skupina. To je bilo mirodobno jedro sedanje 1. brigade oziroma takratne 27. zaščitne brigade. Poklicna sestava.

Mihael Petrovič ml.: Ja to sta dva pojma, 27. zaščitna brigada in 30. razvojna skupina, ki je bilo mirodobno jedro. 9 ljudi.

Cvetko Zorko: 9 ljudi. Ja 30. razvojna je bila njeno profesionalno jedro, sama zaščitna brigada je bila pa rezervne sestave in je bila sestavljena iz treh bataljonov ter prištabnih enot. Prištabne enote so bile policijski vod, protioklepni vod in protiletalski vod v okviru brigade poveljstva. Carl Franc je bil poveljnik. Prvi poveljnik pred njim je bil pa Miroslav Bukovec. 1986 prevzame Carl od njega, so bile že spremembe.

Jasna: Kaj pa je ta brigada, oz. 30. razvojna skupina počela vse do leta 90? Kakšne so bile njene naloge?

Štefan Cimer: Glavne naloge so bile usposabljanje enote in pripadnikov, organizacija vaj in zaščita političnega vodstva RS. Zdej govorimo o devedestih, je bila pa to v glavnem 30. razvojna skupina. To novodobno jedro. Mi smo bili tisti nosilci. Sej od tistih ljudi nekateri so bili angažirani malo, ampak...

Mihael Petrovič: Mi ne smemo pozabiti, orožja je bilo ogromno. In to orožje je treba servisirati. Skrbno skladiščiti, varovati in tako naprej in to je vse sodilo v sklop 30. razvojne.

Jasna: Kaj je pa potem pripeljalo do prvega postroja?

Mihael Petrovič ml.: Ne smemo preskakovati, moramo začeti pri razorožitvi, ker tukaj je začetek razvoja, kako veliko vlogo je igrala.

Štefan Cimer: Pri 30. razvojni moramo še to dodati, ker nihče ne ve kaj smo delali. Mi smo imeli še zraven konjsko farmo rečemo. To je bilo delo vse te 30. razvojne skupine. Nas 9 fantov. Vodili konjsko farmo, kjer je bilo do 50 konj, Haflingerjev. To ni bilo malo dela. Recimo podjetje Snežnik Kočevska Reka se je s tem ukvarjalo takrat, oni so imeli kmetijsko gospodarsko podjetje, so imeli strokovnjake na vseh teh področjih kmetijstva, živinoreje, strokovne službe, vse so imeli. Ko smo mi začeli s to farmo, nismo imeli vsega tega na razpolago. To je bilo tam nekje okrog osemdesetega leta.

Mihael Petrovič ml.: Od kdaj si bil ti noter?

Štefan Cimer: Od 77. leta. Ja, takrat sem že začel s tem k se sploh še ni nihče upal lotiti tega projekta, nam ga je pa vsilil takratni poveljnik Republiškega štaba, stara imena uporabljamo, general Jerkič. Takrat je bila neka ideja, da bi tudi mi imeli konje. Ja, on je pršel k Milošu, k

našemu poveljniku in je reku: »Imam idejo, da bi mi tuki še konje imeli«. Sej če bi še blo neki našega razumem, zdej pa da se ukvarjamo z nečim, kar nima veze z nami...

Jasna: Čist drugo, ja.

Štefan Cimer: Čist z nečim drugim, a si predstavljate skrbet za 50 konjev? Ampak to je bilo za vojaške potrebe. Za prenašanje tovora. Takrat smo še v naših strukturah imeli konje še dolga leta.

Mihael Petrovič ml.: Mogoče samo toliko, to je bila v bistvu najvišje usposobljena enota Teritorialne obrambe v Sloveniji, tudi v Jugoslaviji, kolikor vem leta 84. Lejte, Bukovec je brigado praktično živel. Carl, ki je od njega prevzel je bil seveda absolutno lojalen Sloveniji. Deloval je na področju protiletalske obrambe. Cveto in Carl sta leta 90 zasnovala nov program za drugačno usposabljanje. Mislil, da je treba tukaj začeti.

Mihael Petrovič: Samo to še okrog brigade, da ne boste mislil da so bli samo komunisti notr, a-a, Slovenci.

Cveto Zorko: Slovenci so bli notr. Ja ja, pozneje, od leta 85 nekje.

Štefan Cimer: Ja, to je bilo pa striktno. Na poveljniških položajih so bili komunisti. Vojaki niso bili opredeljeni do tega, do njih ni pršlo. Bukovec je tudi kasnej še držal roko nad brigado, ko je bil že Carl.

Mihael Petrovič ml.: Ja, ja, oh, še krepko držal.

Cveto Zorko: Sicer bilo je enako. Tukaj je par podatkov, od ustanovitve brigade od Miloša naprej, po datumih na kratko. To sem potegnul ven, ker jaz v bistvu pripravljam tudi eno zadevo.

Jasna: Gledala sem po literaturi tudi, da je od nastanka 30. razvojne, sploh od leta 86 pa do 90 je prav malo podatkov. Pol k razorožitve pride je dovolj listin in vsega, ampak do same razorožitve pa o 30. razvojni res napisanih malo stvari.

Mihael Petrovič ml.: Ja, ja to je bilo velik zamolčanega.

Jasna: Ja, sploh se ne govori o tem.

Štefan Cimer: Mi nismo bili Teritorialna enota v takem smislu, kot so bli ostali, da bi imeli svojo občino. To je bila elitna enota. Mi smo bili nekako, kot da bi bli v zraku.

Cveto Zorko: Ja, ja, to je republiška enota. Morala je ostati neposredno podrejena in republiško politično vodstvo je potem vplivalo na delo te enote.

Mihael Petrovič ml.: Dejansko je bla to tudi elitna enota. Se je osebno zbiral, kdo bo šel noter. Ta enota je imela prednost pri popolnjevanju, da je zajame najboljše kadre po vseh enotah.

Štefan Cimer: Mi nismo bili teritorialno vezani, na nobeno občino. Delovali smo kjerkoli po Sloveniji. Sam začetek izvira iz Gotenice, to je bla ideja Mačka, Matije Mačka in Miloša Zabukovca, on je bil potem pa nosilec tega, te akcije. Mormo povedat, da smo mi imel drugačen položaj. Organizacijsko gledano je v Sloveniji položaj pokrajin. Od osemdesetga leta naprej smo imeli razdelitev 12 pokrajin: Vzhodna in Zahodna Štajerska, Koroška, Posavje, Zasavje, Notranjska, Severna in Južna Primorska, Gorenjska, Notranjska, Dolenjska, pa mi.

Mihael Petrovič ml.: To je bilo v bistvu na ozemlju celotne Slovenije predvideno delovanje in se je izpopolnjevala tako.

Štefan Cimer: Mi smo bili veliko močnejši kot en občinski štab, mi smo bili neprimerljivi.

Jasna: Edina enota, k ste lahko dejansko delovali na celem območju.

Vsi: Tako, tako ja.

Štefan Cimer: Mi smo bili sami zase, podrejeni direktno Republiškem štabu. Mi smo bli njihova enota, enota republiškega štaba.

Mihael Petrovič: Povedal bi še to, s Krkovičem se že dolgo poznavata. Jaz sem tudi kritičen do nekaterih njegovih ravnanj v poteku. Ampak nekaj pa je treba vedet, zdej se nekateri obnašajo kot, da so vsi Manevrsko strukturo spravili skupaj, sam to ni res. Krkovič je bil tisti človek, ki je potoval po celi Sloveniji in pletel mrežo.

Cvetko Zorko: 30. razvojna skupina, bomo dodali. Gre za zakonitosti, mislim da se je mogla MSNZ formirat zaradi tega, da smo lahko zakonito delovali. Cela Slovenija se je upirala in vsi ukrepi, vsi amandmaji, ki so bili v skupščini sprejeti, so bili za JLA nezakoniti. Vse kar je blo napoti osamosvajanja, vsi akti so bili za Jugoslavijo nezakoniti in to je bla v tem pogledu malenkost. Mi 30. razvonje nismo nikoli preoblikovali v kaj drugega. Mi smo se že uprli, tako kot tisti, ki so se uprli proti oddaji orožja in zavrnil sodelovanje kot so Gorenjska in Zasavski štabi. Tisti so vedli in za njih ni bla potrebna MSNZ.

Mihael Petrovič ml.: Ti, ki so se uprli, so ostajali osamljeni, niso se povezovali med seboj.

Cvetko Zorko: Vem, ampak zakaj pa pol od 4. oktobra pridemo nazaj v staro TO? Mislm, novo TO preoblikovano, pa normalno delujemo naprej?

Mihael Petrovič: Pazi, večina kadra je bla lojalna, to je treba opominjat.

Mihael Petrovič ml.: Nečesa ne smemo pozabit, štabi so se uprli, ampak potem so pa čakali. Noben se ni povezoval, dokler ni Krkovič začel povezovat, to je dejstvo. Sami pravijo, da so čakali kaj bo Republika naredila. Republika ni pa nič naredila, dokler ni vedela kako ukrepat.

Cvetko Zorko: Mi smo pa ukrepal, mi smo pa delal sami proti JLA ves čas. Mi smo spoštoval ukaze, ki so prihajal.

Mihael Petrovič: No pogledjte, Republiški štab je v glavnem bil kriv za razorožitev. Takemu štabu slovensko vodstvo ni moglo več zaupat. Prav tako, ni moglo zaupat občinskim štabom. Čeprav se je kasneje pokazalo, da so lojalni, bili so malo zmedeni. Dejstvo pa je, da je bila Slovenija praktično brez vojske. Ni imela operative, ni imela človeka, ki bi rekel zdej pa ti zberi slovensko vojsko, ta ilegalna povezanost pa je že omogočila neko formulacijo.

Cvetko Zorko: Samo glavni problem je bil sama organizacija. Organizacija ni nikoli zaživela, samo namišljena je bila. Projekt je bil, ki smo ga spelal pa teritorialci. Mi se nikoli nismo preoblikovali, ker ni bilo potrebe po 30. razvojni v neko MSNZ enoto. In ampak smo ključne stvari v Sloveniji spelal mogoče prov v 30. razvojni.

Štefan Cimer: Vseh teh enot je bilo toliko, ki so bile brez orožja. Od kje pa orožje dobit? Orožje so pa dobili pa iz 30. razvojne skupine. Sej so nekateri datumi v tej knjigi, sam niso vsi navedeni. Prevozi orožja, to je samo en delček, niti polovica vsega...

Jasna: No, pol pa gremo zdej na 30. razvojno.

Cvetko Zorko: Bom jaz zdej govoril enkrat. Nisem bil še nič na vrsti, mam pa največ podatkov od vseh. Ker pripravljam neke zadeve tudi zase. 15., kot pravi Štefan, je bil on poklican na Republiški štab.

Štefan Cimer: Ne, ne, bi jaz lahko kej o tem dnevu povedal, ker sem bil akter tega dneva. To je pa zgodovinski dan. 15. maj je bil zanimiv dan. Sej podrobno boš ti opisal, sej je treba samo toliko.

Cvetko Zorko: Ker jaz sem pač te zadeve spraševal mnoge ljudi, jaz sem vprašal med 50 do 100 ljudi za vsako malenkost, za vsako akcijo in sem pol to zapisoval. Tega seveda ne morem dati še naprej, ampak par stvari pa lahko. 15. je šel Štefan na Republiški štab in je dobil tam ukaz, katerega je moral osebno prevzeti. Že o razorožitvi. No in on pravi, da mu je že takrat Ožbolt reku brigadi pa ne bomo jemal orožja. Mi smo mel svoje orožje ta del, ki je bil tukaj v Kočevskem Rogu, v Kočevju. Ta enota, Kočevski bataljon in pa poveljstvo smo imeli spravljeno orožje v Gotenici in oni so smatral, da je tukaj dobro shranjeno, ampak bil je drug razlog. Ko se je ta ukaz pripravljal, še preden je bil 15-tega izdan, in je polkovnik Carl, ki je bil pač zaposlen gor izvedel, da se ta ukaz pripravlja, ker ga je pripravljala polkovnik Oros, je šel takoj k Ožboltu in ga je vprašal ali res mislite tudi brigadi pobrat orožje in Ožbolt je mal razmislil, ne brigadi ga pa ne bomo vzeli, ker ga imajo dobro shranjenega. In to Ožbolt tut napiše v ukazu in tle v ukazu lepo piše brigadi se ne vzame, ker je dobro shranjeno. Pol seveda Štefan prinese ta ukaz v Kočevje, prvi dan ga ni mogu izročiti, oziroma prenesti v Kočevsko Reko, ker je vrnil pozno zvečer, drug dan pa ga je dal Poloviču. Polovič je pa ustne ukaze dobival iz Republiškega štaba, da bo moral orožje, pa ne od brigade, tukaj je bilo

shranjeno tudi orožje strateške republiške rezerve Teritorialne obrambe. To je bila ogromna količina orožja. In tukaj je bistvo, da se ni šlo za orožje brigade, ampak republiško orožje.

In so mu ustno ukazal, da ga mora odpelati z našimi fanti, da bodo oni vozila dali iz Ribnice, v Ribnico v vojašnico. In naj si gre pogledat, v katero skladišče bojo vozili, ne. On je šel 17. v Ribnico v vojašnico, 17. maja, ne. Dopoldne, zjutri in so mu pokazali prostor, kam naj ga dajo. Ta prostor je bil trikrat premajhen, glede na količino orožja, ker noben ni vedel, niti JLA ni vedela, kolikšno mammo mi tega orožja, ker to je bilo orožje TO in je Slovenija sama odkupovala orožje in nikoli ni dala točnih podatkov JLA o stanju orožja.

No, če grem nazaj te oni so začeli že 89 poleti zbirati natančnejše podatke, to je pa iz zapiskov, v mojih beležkah, natančnejše podatke o stanju v skladiščih, o dokumentaciji tajni in pa o orožju. Da jim pač, da pregledamo in jim pošljemo podatke, poleg tega so pa pošiljali posebne komisije z republiškega štaba da so pregledovali orožje. Ko smo to zaslutli jim naš načelnik Polovič ni dovolil pregleda orožja v Gotenici. In ko je bilo poročanje avgusta 89 na republiškem štabu, je polkovnik Bohorč, ki je bil zadolžen da pregleda orožje, z razočaranjem in pa je poročal, da mu je bilo onemogočeno pregled orožja tukej, v Gotenici. Potem je bil pa ukaz o podatkih o orožju, ki jih moramo poslati na pregled januarja izdan, ponovno. In na podlagi tistega ukaza.

Jasna: Se pravi 90, januarja.

Cvetko Zorko: Ja, in takrat je bilo potrebno poslati stanje o orožju. Pa spet ne vem, al se je ta strateška rezerva predstavljala, al ni. Predstavljalo se je orožje enot, za strateško rezervo niso dosti vedeli. In to je pa ta rezerva, ki se je pol delila tistim, ki so, ki jim je bilo orožje odvzeto. No, pol 89-ega, septembra, prej smo govorili o Carlu, ste zapisali, ker je začel Miha. 27. septembra 89 je bilo pa to zasedanje skupščine slovenske, kjer so sprejemali amandma, in takrat se je že, ti amandmaji so že nakazovali pot osamosvajanja in takrat ko so bili potrjeni se je tu zapela prvič slovenska himna, Zdravljica. No in Carl je bil pač tko navdušen nad vsem tem, nad temi spremembami, da je tam vstal in šel na govornico in je povedal to, kar je že Miha povedal, da kot predstavnik delegacije ima nalogo, da glasuje ampak kot Slovenci je pa proti. Proti temu, kar mu je delegacija naročila. In pol je glasoval je za amandmaje. Ampak ko je to izjavo, kuker je bilo konec, ko je pršil v predverje dol, so ga že čakali novinarji, beograjske politike, Kosovci, se pravi obveščevalne službe JLA in ga takoj zgrabili in ga napadali, novinar ga je celo rekel kdo vam pa daje kruh? kaj si upate? No in potem je bil naslednji dan takoj klican na zaslišanja prvič pri Hočevarju potem pri, no to sem jaz zapisal v, to je napisano v Veteranu,

tem, reviji slovenske veteranske organizacije, sem jaz dal enkrat članek noter, pa si o Carlu lahko to preberete. No, v glavnem je on in od takrat smo tut prepovedal stike, midva sva bla pripravljena, on je imel idejo o drugačnem usposabljanju, usposabljanje po meri slovenskega teritorialca in njega ni hotu noben poslušat, niti v 30. razvojni. Tist, niti moj predhodnik k je bil v 30. razvojni in ko je predstavu to Republiškemu štabu, so ga zasmehoval provzaprov. Šele ko sem jz pršou, sm pa takoj idejo sprejel in jz sem pol tut začel to delat. Seveda sem moral najprej načelnika prepričat da je to tut sprejel, najprej je bil tut proti, ampak je reku dobro, bom sprejel, ker sem ga prepričal, da je to boljše in je reku, ampak če bo do česa pršlo, boš ti odgovarjal. In pršlo je, zaslišana sva bla, s Carlom sem bil zaslišan jz, k smo to pripravljali, da je nezakonito, oziroma proti direktivi JLA in da so nam grozil obema, Ožbolt pa Hočevnar. To je glede Carla, se pravi on je bil prvi upornik, sigurno in ne vem če bi si kdo upal tako izpostavt k se je on takrat, noben se ni izpostavu, tko da smo mu pa sledil mi. Potem smo tist program... in potem je šlo tisto usposabljanje po novem programu, ki ga je omenjal. Mi smo že 16. februarja bataljon seznanli poveljstvo, da bomo nov program izvedli, ne, poveljstvo, smo jih poklical, oziroma sem jih jz poklical in predstavil program. Ta program je bil poln idej samih, ampak v celoti pa napisan tko k sm jaz želel, ker on ni smel več kontaktirat prek telefona, niti nikakor drugač z mano, tko da sem ga jaz po svoje napisal in sm ga spisal še boljše, kot sva se midva sama pogovarjala. Tako, da jih je pravzaprav to zmotlo, ker je bilo čisto nekaj novega in drugačnega, kar še nikol ni bilo na usposabljanju. Uvedu sem neka tekmovanja v vojaški spretnosti enote, tut samo izpostavljanje in tko naprej. Zaradi tega sva s Carlom hodila na zaslihanje. No in na začetku tega usposabljanja, 30., nismo se že 28. marca... 28. marca smo v 30. razvojni že rekli, da bo vojna in da se bomo boril če bo treba. 28. marca 90. Ko je Polovič pršu iz sestanka iz Ljubljane, je naslednji dan zjutri reku na hodniku me je ustavil Hočevnar in me je vprašal direktno: »Na čigavi strani ste?« In tale je najprej pomislu Polovič, pol je pa reku veste kaj, jaz sem Slovenec in bom ravnal tako, kot vsak pošten Slovenec. Seveda je pomislil, da bo spopad. In zjutraj je prišel, ob jutranji kavi nas je vse vprašal, men se zdi da sam Bine ni bil prisoten, ker ga tudi brigalo ni, kaj boste nrdil? In takrat sem jaz prvi rekel: »ja, sigurno se bomo borili«. In potem vsi ostali, se spomniš dogodka Štefan? Ampak dobro, jaz ga mam iz beležke napisanga in sem ga tudi zapisal, 28-ega, 30-ega sem imel pa jaz prvi sestanek s poveljstvom. Takrat sem pa strokovno predstavu kaj bo na usposabljanju in z vsem seznanil poveljstvo bataljona ter da bomo zdej enota za zaščito novoizvoljenega vodstva, ker volitve so se pa bližale in smo vedli, kdorkoli bo izvoljen bomo mi to vodstvo ščitli, oziroma branli. Tako smo se na pripravah tudi dogovorili, naj jim povem na tem usposabljanju. Za nas je to pomembno in za 30. razvojno, ker tukaj je

bilo 359 ljudi na tem postroju, toerj 10. maj 90, kjer je Okrajšek lepo pred postrojem povedal, za kaj se gre. In Carl je bil zraven zato, ker sem ga jaz zadržal, ker je že mislu zvečer oditi in potem nikol več ni prihajal v brigado, ampak tisto je bilo njegovo zadnje snidenje. Takrat je tudi pri meni prespal tukaj v baraki. V nadzor jih je pršlo 9, k nikol ne prihajajo, zjutraj so bili pred nami že na zbornem mestu v Črnem potoku. Imeli smo mobilizacijo in so že z avti drvel okrog.

Jasna: Kje pa je bil ta postroj 10-ega maja, ko je bilo prisotnih 359 ljudi?

Cveto: Po prvem dnevu vaje je, ki je bila na Svetlem potoku in takrat je Okrajšek reku no, od zdej naprej mi smo Enota za zaščito. Ne, ta enota, ki bo branila pridobitve demokratične oziroma demokratične spremembe in demokratično izvoljeno politično vodstvo z vsemi sredstvi. In to mi zapišemo v bilten in to je še vedno danes zapisano v biltenu.

Ja, 357 ljudi je blo prisotnih takrat in pa 2 dodatna tko, jaz kot vodja usposabljanja tistga da je šlo vse to tako, kot sem jaz pač operativno vodu, v tem smislu in pa Carl Franc. Jaz sem enkrat to Poloviču pokazal in je reku to je to, vidš to je, to je en velik dokaz, da smo res delal proti že dolgo. No potem zdej ta oddaja orožja 17. maja, se prav 15-tega ukaz, ta ukaz ki ga je moral Štefan čimprej prineset, Polovič je moral it, ko se je vračal iz Ribnice. In pravi tako, celo zapisal je, ker mi je dal pisno, da so mu rekli: »Ja, vi ste pa Polovič, sej mate č na koncu, vi ste tut naš« neki takšnega so mu rekli. No in ko je prišel nazaj, je med potjo razmišljal, kaj če zdej naredit. Še mislu je it čez Kočevje, ampak je šel rajši najprej v Kočevsko Reko k Šteblaju in Kocelvanu... in ga je prosil Šteblaj, če pokliče Ožbolta, ker sta bla pa kolega, naj mu pove da naj orožje ne odda, oziroma, ga prosi. In pol so Ožbolta poklical in 17. popoldne je pršu po kosilu Ožbolt prisotni so bli Polovič, Kocelvan, poleg Ožbolta pa Šega Franc varnostnik. Šteblaj je reku Ožboltu, če boš vzel orožje, pol nikol ne prideš v Kočevsko Reko, ker mi nismo več prijatelji, tukaj ne boš mogu nič, niti na jago. No in on je popustu pa je rekel, da se bo to orožje, ki je republiško orožje, ne bo od brigade vozilo iz Borovca v Gotenico.

Mihael Petrovič ml.: Dopoldan. Polovič mi je reku k sva se pogovarjala, da je vpričo njega dvignu telefon pa poklical Liliča v Ribnco poslušaj Liliču, vozu boš v Gotenico, ne pa....

Cvetko Zorko: Ja, ja to je bil Polovič. Tako je blo po brigadi, je pa res, da najbolj odmevno je bil pa potem ta upor v Kočevju, ker je pač bila javnost seznanjena. Mi smo bili takrat enota o katere akcijah se ni javno govorilo. Niso bili nikoli javno seznanjeni z našimi akcijami.

Mihael Petrovič: Mi smo mel dva vidika, političnega pa vojaškega.

Cvetko Zorko: Ja, mi tudi nismo smel kot vojska javnost informirat o naših nalogah ali pa akcijah. To je blo to in potem se je to orožje 18. maja vozilo naslednji dan iz Borovca v Gotenico. V naše skladišče. In to je bila takšna količina orožja, da se je pol delila septembra

po Sloveniji. Naši ljudje iz brigade so ga v svoje hiše že prej spravljali. Torej decembra sledi postroj. Kakorkoli tukaj sem bil jaz odgovoren za organizacijsko izvedbo prvega postorja. Ni se nikol nikjer omenjal, ampak jaz sem imel to nalogo, zato tud vem kako je to potekalo. 11. decembra sem to nalogo dobil, ampak mi smo se o tem pogovarjal že dolgo pred tem. Da bo treba to enoto predstavt javnosti, že zart plebiscita in tko anprej, da se pač, da bo narod mal večjo volo mel, da bo vidu, da imajo že nekoga za sabo, ki ga bo ščitu, ne, varoval. Od načelnika štaba Prvinška sem dobil nalogo. No in jz sem potem to tajno delal. Nismo smeli uporabljat telefona in jaz sem sam s telefonom poklical, kje se dobimo in smo potem tam naloge delil. Sestanke sem imel do 17-ega skoraj vsak dan z njimi in oni so imeli nalogo, da gredo vsak posebej do svojih vojakov, da jih obvesti in jih seznanj kaj bodo počeli, kakšno nalogo bodo imeli in to osebno, nič po telefonu. Imeli bomo postroj in mi so moral vsi prineset podatke, koliko jih bo in koliko vozil bomo potrebovali. Ob devetih smo imel generalko, se pravi oni so prišli s svojimi osebnimi vozili na žago in nato peš do postavitve na postroj. Ob devetih je bila generalka. V postorju je bilo 261 pripadnikov. Za varovanje jih je skrbelo 20, se pravi vse skupaj 281 ljudi, če štejemo vse, plus gostje. Sam postroj je bil v moji organizaciji, tisto prireditve, ostali del prireditve pa je organiziral nekdo drug. Ker ključen je bil postroj, treba je bilo ljudi pripraviti in jih prepričati, da bodo tam stali.

Mihael Petrovič: Kaj je bilo varovanje...vsi dostopi v Kočevsko Reko na cesti so bli vojaško varovani.

Jasna: Da ne bi kdo sabotiral tega, verjetno.

Cvetko Zorko: Ja, to je bilo tudi moje delo. Za varnost je skrbel tretji vod. En je bil v Ljubljani, en pa tukaj. Ta tretji vod je varoval okolico.

Mihael Petrovič ml.: Mogoče je potrebno še to dodat. Vmesni čas seveda... ni se kar naenkrat pojavilo novo ime, bile so zamenjave seveda v brigadi. Prišel je nov načelnik štaba in tako naprej, treba je pa vedeti, da zelo majhno število, res eden al dva pripadnika, ki nista bila zanesljiva in ti ljudje so bili zamenjani v vmesnem času. To je bil recimo, v podporo organizatorja zborovanja. Muhiča no, on je bil tudi naš oficir, ampak potem je bil zamenjan.

Cvetko Zorko: Ampak tukaj je že dokaz, da je brigada delala skoz za, bila je sam Slovenska. Sej ta usposabljanje, Carl je reku tko :JLA ima namen slovensko TO uničiti... ampak to mi je reku 88., ko sem jaz sprejel to njegovo pobudo za drugačno usposabljanje. Namen so imel slovensko Teritorialno obrambo onesposobiti, zato smo mi drugačen program naredili, ki bo po meri slovenskega teritorialca, prilagojen njegovi mentaliteti in tukaj je bil prvi dokaz, da je enota vedno delovala proti JLA. In za Slovenijo. Drugo, kaj sem hotu reči...No, prvega decembra je blo pa... In za ta miting so nekateri organizirali piknike. In eden je bil tudi v naši

enoti, oficir sicer, ki je tak piknik organiziral in mi smo ga že takoj po praznikih izločili iz enote. Potihem, ko je bilo to usposabljanje 10. maja 90, oziroma priprave smo mel že 7. maja, praktično na istem mestu, njega ni blo zraven kot oficirja. Ampak se je sam ponujal in je šel k poveljniku bataljona, češ zakaj on ni zraven. Poveljnik bataljona mu ni mogel pojasnt zakaj on ni zraven. Se pravi, mi smo ga že takrat izključevali in delovali.

Mihael Petrovič ml.: Tukaj je mogoče dober to povedat, da se spleča pogledat Joviča kako je on... JLA je bila prepričana oziroma Predsedstvo Jugoslavije, da so totalno uspeli, Jovič je zmagoslavno napisal v svojem dnevniku, da Slovenci protestirajo, ampak ne morejo nič. Vse smo razorožili, je napisal. No, potem so pa aktivnosti potekale naprej.

Cvetko Zorko: Septembra smo orožje delili po Sloveniji, 8. decembra pride prvo orožje iz tujine, Armbrust in pa SAR 80? 8. decembra na letališče Brnik z letalom Boeing 700 kaj pa vem koliko, no in tukaj je 30. razvojna spet od Teritorialne obrambe Slovenije odigrala daleč največjo vlogo, pri transportu vsega tega. No, tik pred vojno so pršle še dodatne pošiljke orožja.

Jasna: To ste ga pol naknadno naročil?

Mihael Petrovič ml.: Šmuglal, ne naročal.

Cvetko Zorko: To ni tisti šverc po vojni, k so nekateri služili. To je bilo za potrebe obrambe in 21. junija je pršla zadnja pošiljka orožja. Od 14. do 19. je bila pa akcija. Ja, glavni projekt pri vseh teh pripravah na vojno je bil pa Medvednjak, se pravi usposabljanje, tajno usposabljanje enot TO. Brigade najprej, pa tudi druge enote slovenske Teritorialne obrambe, ampak v glavnem brigade. Se je pa začelo 22. oktobra 90 in je trajalo do 23. junija 91. Polnih osem mesecev. Čez 2000 ljudi plus štabne enote, vse brigade plus nekatere enote, ena iz Domžal pa Klisarič je eno pripeljal iz Dolenjske.

Štefan Cimer: Koliko jih je blo, več kot 22 skupin. Po en teden so bili gor.

Cvetko Zorko: Bil je tajen in ga niso odkril, odkril so ga ... šele junija 91 in o tem piše podrobno tudi Kalan...Tudi naši niso vedel, da se to dogaja. Kaj je blo, saj podrobnosti ne bom opisval, ampak tisti k smo gor delal smo delal v tajnosti, ker ni smel nobeden nič vedet. Tudi doma nisem smel noben nič povedat. Jaz sem živel gor in prihajal mogoče enkrat na 14 dni domov, z njimi sem živel v gozdu. Zmrznle so mi noge v mrazu in tko naprej, ampak ker sem mel gor tudi skladišče orožja, v lovski koči spodej, je bilo treba stražit. Pa treba usposabljat za potrebe obrambe in za intervencijo, za razne stvari in ker ni blo zaščiteno, sem dostikrat kar čez vikend sam gor ostal in to varoval.

Mihael Petrovič ml.: Zadnja žaga, bom reku med Kočevsko rečnim ravnikom pa med Dragarsko dolino, na prelazu.

Cvetko Zorko: To je na višini 1003 pa do 1008 metrov, na 1003 je spodnji del, na 1008 je koča, lovska. Tako je visoko ne, tko da zimske razmere so bile do maja. In se je začela že tema, ko smo mi gor pršli oktobra. Skor ves čas smo delal v zimskih razmerah.

Mihael Petrovič ml.: Treba je še to pojasnit, da je krajev s podobnimi imeni v Sloveniji kar nekaj.

Štefan Cimer: Vsi ti, ki so končali to usposabljanje po enem tednu, smo se z njimi pogovorili. Z vsakim posebaj, če bi bil pripravljen se borit za Slovenijo in kater je bil pripravljen smo mu dali domov puško, vsi so šli domov z orožjem. Kater ni želel, pač ni šel, čist prostovoljno. Ja, sam večina je pristala.

Cvetko Zorko: Ja, treba vedt da tudi ni bilo sam usposabljanje kot tako, usposabljal smo vse večšine. Pripravlal smo se na partizanski boj, k smo vedli, da so desetkrat močnejši, al pa tridesetkrat močnejši in da bomo mi lahko z majhnimi skupinami napadal pač kjerkoli. Izvajal smo diverzije oziroma učili partizanski način bojevanja, urili smo taktiko specialcev bolj, kot se reče. Policijsko taktiko, izvidniško taktiko, bojevanje manjših skupin, streljanje z vsemi orožji, z vsemi možnimi orožji, bojevanje z brez strelnega orožja, z loki, lokostreli, z golimi rokami, borilne večšine smo razvijal, kar intenzivno. Protioklepni boji, protioklepno orožje pa tudi še ni bilo, tank zaustavit brez orožja, da so podtikal bombe pod tanke, pod gosenice, vse to smo urili. Tako, da je res intenzivno potekalo od zjutri, ko so vstal pa do desetih zvečer. Imeli smo tudi nočne vaje, tako da tempo je bil kr hud.

Štefan Cimer: Ja, pripravljeni so bili naši vojaki, so bili pripravljeni na vojno.

Mihael Petrovič ml.: Istočasno je bila pa organizacija, ki ni pa bla še čist dodelana. Pa 91, sem se recimo znašu v situaciji, ko so.... tko, da sem fante pobral po domovih.

Cvetko Zorko: Logistična oskrba tega dogajanja.... On je bil vodja logistike, tudi Štefan. On je tudi mogu oskrbovat, čeprov podatke sem mu jaz pošiljal, kaj vse rabimo in sem bil delno tudi jaz zadolžen za logistiko ali pa vode nam je vsak dan zmankoval, je bilo treba cisterno pripeljat, ker je štirna puščala in tako naprej.

Mihael Petrovič ml.: Tukaj mormo povedat spet o civilistih, tudi civilisti so sodelovali pri temu.

Cvetko Zorko: Ja, so pomagal. To sem organiziral, civilisti so moral pomagat, sej ni šlo drgače, ker je bilo to preveč. Prevelik zalogaj za majhno skupino. Še kuharce smo mogli iskat, kdo bo pa kupal gor. Kuharce so tudi živele gor. Pa bojnih akcij pa tega, priprav na vojno, pa tega je blo na koncu še več. Daleč največ je imela Kočevska enota akcij v Sloveniji sigurno.

Štefan Cimer: Zdej pa še pri orožju. Tisto orožje, ki smo ga oddajali pokrajinam, se prav iz Gotenice. Mi smo še vedno imel za vse naše pripradnike orožje v skladišču. Ampak smo konc

leta 90 pa začetek leta 91 pred vojno to orožje začel razseljeva. V Kočevju na več kot 20 skritih lokacij, da nam ne bi vzeli še tega. Skor 30 lokacij. Veliko smo dali orožja že tistimi vojakom z Medvednjaka domov. Res smo imel po celi Sloveniji orožje razdeljeno. Ko je pršel čas vojne mi v skladišču skoraj nismo imel nič več. Prazno.

Cvetko Zorko: Pol je bila akcija Val, tik pred vojno, 2 akciji z orožjem pa radijskimi postajami. Ena je bila Kanal - radijske postaje, druga je bila Hrast - orožje, tretja pa Val – to je bilo pa sprejem učnih centrov novih Ig pa Pekre. K smo jih mi varovali, naš bataljon. Pa že prej varovanje republiških objektov RŠTO pa to. Ig pa Pekre, to sta bili prva generacija slovenskih nabornikov, ki jih niso hotli več pošiljat v JLA na služenja, ampak smo jih mi začel v Sloveniji usposabljat. In mi smo jih mogli varovat. En bataljon jih je varoval skoz.. No, da je bilo tole res najbolj pomembno območje, tudi za JLA je Adžič povedal, da je to strateško pomembno območje in so ga zato tolikokrat napadli. Kočevska Reka je bila štirkat napadena, mi smo pa dvakrat Ribnico. Štirkrat, trije avionski in en artilerijski napad. Imel smo srečo, samo dva ranjena. En je pa umrl na poti domov, k ga je pa pol en teritorialec ustrelu, pijan, ampak iz dolžnosti je šel.

Mihael Petrovič ml.: Pa še neki je treba povedat, ko je rekel Cveto napadi...JLA je pridno kršila znak Rdečga križa. S helikopterjem so preletavali, jaz se spomnem, k sem ga gledal. V času premirja niso imel tukej kej iskat, svojih sil tukej niso imel, tako da s tem znakom tukej okrog ne bi smel preletavat.

Mihael Petrovič: Ja 17. decembra, bi bilo pa zanimivo pregledat seznam udeležencev, a veste, veliko politikov se ni odzvalo. Ni bilo ne Kučana ne Bučarja, enostavno se s tem niso strinjali, niso se strinjali s postrojem. Sej jaz tudi priznam, tudi Tonetu sem, ko mi je povedal za postroj okol 10.decembra. Pa sem reku: »Tone pa bo, je to dobro? Ni to preveliko izzivanje«, pa je reku: »Ja, je izzivanje«, ampak to je nujno potrebno, da Slovenci pokažemo, da smo tukaj. Jaz sem se strinjal in potrdil da bom prišel, ampak mnogo ljudi ni pršlo.

Jasna: Se vrnemo zdej nazaj na 15-i.

Štefan Cimer: Ja, 15-ega ko je prišel ukaz o razorožitvi. To je bil čist običajen dan. Zavezni organi Republike, pokrajine in mi smo imeli redni mesečni sestanek tega dne. Vse je lepo potekalo od osme ure pa do pol dveh in ko smo že misnli, da je konc sestanka pride general Ožbolt z ukazom. Izročil nam je ukaz in rekel: »Na podlagi tega ukaza napište vsi povelje koliko ljudi potrebujete«, prednjakov za orožje iz SDG-ja, da se seli orožje iz...Vsi smo se zagovarjali, da ne vemo, da nimamo podatkov. Da bo vse dobil na mizo, ko bomo prišli so svojih štabov. Potem se on razjezi, da prav noben ne bo šel domov, dokler mu tega ukaza ne pokaže napisanga. Tako da ostali so se lotil pisanja, tudi sam se poskušal pa videl, da nekak

ne gre. Pa sem šel kar k njemu v pisarno in ga vprašal: »Tovariš, kaj pa mi?« Mi smo tukej neki posebnega. Je mal gledu pa reku dobro »Ti pejt domov, z vami bomo posebej rešil«. To je bila pa najstrožja tajnost, vsekakor. Strogo zaupno, to vse pove. Zdej pa tega datuma ne vem točno, ali je bil to 17ti. Ta ukaz, to sva s Popovičem midva prekopirala in to sm jaz dal Krkoviču. On je šel s tem ukazom gor do Janše in reku da je ta ukaz šel naprej do Kučana.

Mihael Petrovič ml.: Ker Kučan je potrdil in to pisno, ta dopis jaz imam doma, tudi poskeniranga, da je on tudi šele iz Kočevja točno izvedu kaj pravzaprav se dogaja in to od očeta k sta govorila po telefonu. Ker je Kučan to tudi napisal, to jaz imam. Ker je rekel prej, ker vojska nas je takrat prepričevala, da gre za čist nedolžno stvar.

Štefan Cimer: Ja, vojska je to delala, odvzem tega orožja, to je bila pretveza, da naše orožje ni bilo tuki dol zaščiteno. Trofejno orožje je šlo dol v Novo mesto pred tem že. Tam smo dal pa tiste iz tankov Grogingi 762, mitraljezi. Samo ne na račun tega ukaza, to je akcija k je bila že zdavnej prej, že leta smo prosili, naj nam neki omogočjo, da ga pospravimo, ker je bil balast.

Mihael Petrovič ml.: V Gotenici so bili tud še Shermani. Tanki. Sej so tud ostal tam.

Štefan Cimer: Ja, k sem jaz prišel v to enoto delat leta 77, v 30. razvojno nas je blo 7, ampak od tega poveljnik, načelnik, jaz kot logistik, eden za moralno politično vzgojo, tajnica, skladiščnik pa mehanik. V sestavi je bilo takrat, ko sem jaz prišel 3500 ljudi. S 25-imi tanki, Shermani. Dejansko, jaz sem mislu, da se hecajo, ko so mi pač rekli, da mamo tanke.

Cvetko Zorko: Ker tist tank iz Pivke je bil tudi na Goteniškem polju oporna točka. Postavljen za obrambo Goteniškega polja. Oni vstrajno trdijo, da je iz Maribora, je pa iz Kočevja. Samo gosence pogledaš, če ima gosence ojačane..goriva pa tolko, premaknu se je 2 kilometra, pa je crknu...

Jasna: Zdej pa še drugo temo, o tem razoroževanju mamo že dovolj podatkov. Kdaj se je potem začelo pojavljat ime 1. specialna brigada? A že med vojno, pred tem? Ker uradno se začne tako imenovat šele 1992.

Mihael Petrovič ml.: Prvič se je pojavlo na papirju, to sem jaz gledal, ko smo šli domov in smo dobil še diplome. To je blo okoli 15.6. Smo dobili diplome in na eni strani piše gor 30. razvojna, demobilizacija. Na eni strani piše gor 30. razvojna, na drugi že piše tudi MORiS, ampak uradno se je pa šele naslednje leto potem.

Cvetko Zorko: 13. oktober 92 pa piše, da se z odredbo ministra 30. razvojna preimenuje v 1. specialno enoto MORiS, se pravi ta enota nikol ni bila formirana ampak se je sam preimenovala. Formirana je bla prvič leta 1969, ko jo je formiral Miloš in potem se je samo

preoblikovala. Tudi, ko so pisali, da je nastala 1. brigada Slovenske vojske ni, ker se je samo preoblikovala iz specialne brigade MORiS. In ta zdej tradicijo nosi. V Škrilju je še ena enota. V Ljubljani, jaz sem hodu na sestanke v Ljubljano, h Krkoviču in so nam okrog 8. julija k so nam začel govorit, da bomo MORiS in povedu kaj pomeni. Ja, 91-ega, okrog 8. julija že. Da bomo po vojni 1. specialna brigada MORiS in je tut pojasnu vse, kaj pomeni MORiS, Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, ris pa kot simbol brigade in mala črka. Da ni bilo mors, kar v latinščini pomeni smrt.

Mihael Petrovič ml.: Tukaj mogoče še to bi lahko...To lahko jaz rečem kot regardist, takrat sem bil inženir v štabu in v bistvu, mi smo zelo malo vedeli. Mene so še po vojni, ko smo razminiral, pa so pršli fantje iz Ministrstva deminerska ekipa, pa so rekl, vi od MORiS-a...jz sem pa reku »mi, od česa«? Ker mi smo bli...30. razvojna. Mi smo se ves čas vojne predstavljali kot 30. razvojna.

Cvetko Zorko: Oziroma kot 3. bataljon, oziroma tretji odred in ko je pa ta fant umrl, iz Loškega Potoka smo šli na pogreb. Dali smo venec in jaz sem reku napište, da ga daje specialni odred. Še vedno vidm, kako piše lepo na traku specialni odred. Smo že rekli, ko je Krkovič reku, da se bomo zdej imenoval tole, smo začel to tud mi uporabljat, sam to je bilo pa že po 20. juliju.

Mihael Petrovič ml.: Še ena informacija tukaj, to mi bosta vidva lahko najbolj povedala. Zdi se mi, da nekako manjka tole oblikovanje. Mi smo zdej pršli kar naenkrat iz Carl pa Polovič, potem se pa kr naenkrat Prvinšek pojavi, ne da bi sploh pojasnili, kako je do tega preoblikovanja pršlo.

Cvetko Zorko: No, saj sem jaz to napisal tamle, da je 16. oktobra 90, da brigado prevzame Krkovič od...16. oktobra 90. Potem je pa on pripeljal s seboj še nekaj drugih fantov. On pride k nam, pripelje druge seveda in nas umakne, kateri smo bili na položajih. Moral jih je nekam postaviti, ker jim je obljubil.

Jasna: Koliko vas je pa na samih začetkih, tik pred osamosvojitvijo dojemalo politično vodstvo? Odobraval sta vas Janša in Bavčar, ki sta vedla in se dogovarjala s Krkovičem. Kaj pa ostali? Kakšni so bili komentari drugih? So vas podpirali?

Štefan Cimer: Ja, mi smo bli prepričani, da je Janša zelo pozitiven, ampak se je pokazal šele pozneje kot tapravo barvo pokazal.

Mihael Petrovič: Men je Krkovič povedal en dan, ali je bilo to septembra, ne vem točno, »Jutri grem pa jaz h Kučanu predstaviti to našo idejo«.

Cvetko Zorko: Jz sem bil takrat zraven, 14. septembra. Se pravi Janša pa Bavčar sta vedla, Kučan pa ne vem, če je kaj vedel.

Mihael Petrovič: Ne ne, ni mel pojma o 30. razvojni. Jaz mam podrobno opisane te dogodke. In ko me je Krkovič zjutraj poklical je rekel: »Hvala bogu, Kučan pa nekateri drugi iz predsedstva, so idejo o formiranju lastnih oboroženih sil sprejeli«. Podprli. In v tistem nam je malo odleglo, ker smo prvič vedeli, da imamo oporo.

Cvetko Zorko: Moral je seznanit vse tudi predsednika izvršnega sveta Peterleta in pa Kučana. Kučan je takrat prišel s svojim avtom na Gregorčičevo, kjer je bilo to zasedanje. Imel je belega Golfa, se spomnim k sem zunaj stal. V dvorani je bil potem predstavljen projekt MSNZ. Projekt skrivanja orožja pred JLA, da ga ne bi ponovno zasegli.

Jasna: Kaj pa komentarji po prvem postroju? Pač ko se je zgodil decembra?

Cvetko Zorko: JLA, dobro da je bil takrat sneg in pa zima, drugač pa je JLA v svojih časopisih objavljala. In so napisal, da tole orožje, ki je bilo prvič predstavljeno armbrus, za protizračno, protiletalsko zaščiteno in da se skupina TO uri nekje v gozdu v Kočevski Reki in jih urijo nemški specialci.

Mihael Petrovič ml.: Ja, to je bilo v Beogradu zelo predstavljeno. In to iz prve roke.

Cvetko Zorko: Ja, oni so nas podcenjeval, ampak mi smo že na vseh tekmah, že kot rezervist, kot specialc, ko so nastopale ekipe JLA, mi smo jih deklasiral na teh tekmovanjih v vojaških spretnostih. Eni smo to zelo dobro obvladoval, tudi ko je zapadel sneg. Dokler ni sneg skopnel, sem moral sam prevzeti urjenje, saj inštruktorji niso mogli priti do gor. Dokler ni bilo spluženo, da so lahko pršli. Kako smo jih učil bombe metat al pa karkol, so mel strah pred eksplozijami, to si jih mogu sprostit.

Mihael Petrovič ml.: To je mogoče tudi zanimivo, vožnja v krogu, da je blo videt, kot da je ogromno vozil, v resnici pa so fantje delali krog, da so prekrili, da nimamo toliko vozil.